

Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych

Gmina Pobiedziska – 2015

Studio Diagnozy i Profilaktyki
30-011 Kraków
ul. Oboźna 17/5
tel. (12) 446-42-60

Spis treści

Wstęp – Metodologia oraz opis badania	4
Rozdział I - Metryka gminy Pobiedziska	5
Rynek alkoholowy.....	5
Skala problemów społecznych	6
Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych	7
Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży	10
Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców	11
Grupa badawcza	12
Cel badania	12
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców	12
Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne	13
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne.....	19
Narkotyki w środowisku lokalnym	27
Przemoc	29
Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe.....	34
Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży	37
Grupa badawcza	37
Cel badania	37
Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne	37
Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży	39
Palenie tytoniu.....	44
Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy.....	47
Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe.....	54
Hazard i inne ryzykowne zachowania.....	59

Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą	62
Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu	66
Grupa badawcza	66
Cel badania	66
Wyniki badania	66
Wnioski	72
Podsumowanie	77

Wstęp – Metodologia oraz opis badania

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych. W badaniu dorosłych osób uwzględnione zostały takie obszary, jak bezrobocie i wykluczenie społeczne, spożywanie alkoholu i zagrożenia z tym związane, używanie narkotyków, przemoc domowa, hazard. W badaniu młodych mieszkańców uwzględnione zostały takie obszary, jak spożywanie alkoholu, palenie tytoniu, używanie narkotyków oraz dopalaczy, przemoc rówieśnicza oraz domowa, hazard oraz zachowania seksualne. Badaniem zostali objęci ponadto pracownicy punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych.

Badanie dorosłych mieszkańców oraz pracowników punktów sprzedaży zrealizowane zostało przy użyciu standaryzowanego kwestionariusza rozdawanego i odbieranego przez ankieterów w miejscach publicznych.

W trakcie badania uczniów szkół zlokalizowanych na terenie gminy Pobiedziska zastosowano ankietę audytoryjną, która doskonale sprawdza się w przypadku badania grup osób objętych daną kategorią badawczą oraz zgromadzonych w tej samej przestrzeni. Główną zaletą tej metody jest blisko stu procentowy wskaźnik zwrotu wypełnionych ankiet. Badanie przeprowadzone zostało zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy poinformowani zostali o zachowaniu anonimowości badania. Za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrektorów szkół na przeprowadzenie badań w ich placówkach. Próba z populacji uczniów szkół w gminie Pobiedziska obejmuje 140 uczniów klas piątych i szóstych szkół podstawowych oraz 164 uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych. W badaniu wzięli udział uczniowie Zespołu Szkół w Jerzykowie oraz Zespołu Szkół w Pobiedziskach.

Rozdział I - Metryka gminy Pobiedziska

Gmina wiejska Pobiedziska usytuowana jest w województwie wielkopolskim w powiecie poznańskim. Gmina zajmuje powierzchnię 189,27 km²; liczba mieszkańców według danych GUS obecnie wynosi około 18700 mieszkańców.

Struktura bezrobocia w gminie Pobiedziska

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące bezrobocia w gminie Pobiedziska z wyszczególnieniem na rok 2013 oraz 2014.

Tab. 1. Struktura bezrobocia w gminie Pobiedziska w latach 2013-2014.

Struktura bezrobocia w gminie Pobiedziska:	2013 rok	2014 rok
	498 bezrobotnych	398 bezrobotnych
Osoby długotrwale bezrobotne	209	161
Z prawem do zasiłku	90	88
Niepełnosprawni	26	27
Osoby bezrobotne do 25 roku życia	82	63
Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia	141	114

N – ilość osób

Rynek alkoholowy

Ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych - **150**, w tym:

- do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **31**
 - od 4,5% do 18% - **24**
 - powyżej 18% - **27**
- do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **9**
 - od 4,5% do 18% - **3**
 - powyżej 18% - **15**

Skala problemów społecznych

Poniżej przedstawiamy statystyki związane z poszczególnymi problemami społecznymi:

- Pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej - Spośród 268 rodzin korzystających z pomocy GOPS w 2014 roku, **10** rodzin korzystało ze świadczeń GOPS z powodu problemów uzależnień. (Spośród 253 rodzin korzystających z pomocy GOPS w 2013 roku, **11** rodzin korzystało ze świadczeń z powodu problemów uzależnień).
- Liczba nowych wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe złożonych do KRPA w 2013 roku: - **11** wniosków, w 2014 roku: **24** wnioski.
- Ilość interwencji policji związanych z nadużywaniem alkoholu w 2013 roku - 259, w 2014 roku - 216

Rodzaj przestępstwa/wykroczenia pod wpływem środków odurzających:

- Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości
 - 2013 rok - 45
 - 2014 rok - 23
- Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po użyciu alkoholu
 - 2013 rok - 19
 - 2014 rok - 29
- Zakłócanie porządku publicznego
 - 2013 rok - 983
 - 2014 rok - 1385
- Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu
 - 2013 rok - 3
 - 2014 rok - 4
- Przestępstwa kryminalne – ogólnie
 - 2013 rok - 164
 - 2014 rok - 183

- Czyny karalne popełnione przez nieletnich - ogólnie
 - 2013 rok - 13
 - 2014 rok - 8
- Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem
 - 2013 rok - 85
 - 2014 rok - 82

Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych

Z powyższych zestawień wynika, że zarówno problem nadużywania alkoholu, jak i przemocy w rodzinie jest obecny w gminie Pobiedziska. Istnieją jednak ośrodki i instytucje, oferujące specjalistyczną pomoc, z której mogą korzystać osoby z problemami alkoholowymi.

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

2013 rok: Posiedzenia KRPA (ogółem 48) w tym:

- Ogólne posiedzenia Komisji- **4**
- Posiedzenia podkomisji interwencyjno- motywującej- **50**
- Przeprowadzono rozmowy - **79**
- Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych - **3**
- Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, dotyczące zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży- **82** (dotyczących jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych - 12).

2014 rok: Posiedzenia KRPA (ogółem 43) w tym:

- Ogólne posiedzenia Komisji - **5**
- Posiedzenia podkomisji interwencyjno- motywującej - **47**

- Przeprowadzono rozmowy - **46**
- Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych - **4**
- Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, dotyczące zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży- **54** (dotyczących jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych - 18).

Działalność Podkomisji interwencyjno-motywującej:

2013 rok - do Komisji wpłynęło:

- Wniosków o leczenie odwykowe - 27
- zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych - 14
- wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego - 11

2014 rok - do Komisji wpłynęło:

- Wniosków o leczenie odwykowe - 23
- zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych - 12
- wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego - 9

Działalność Punktu Konsultacyjno - Terapeutycznego

Do zadań realizowanych przez Punkt należy:

- udzielanie wsparcia osobom współzależnym;
- prowadzenie interwencji kryzysowych;
- prowadzenie psychoedukacji;
- pomoc w rozpoznawaniu szkodliwych schematów zachowań współzależnościowych;
- pomoc w rozpoznawaniu i wyrażaniu uczuć;
- pomoc w uzyskaniu większej świadomości siebie i swoich możliwości;
- poprawa umiejętności komunikowania się z innymi ludźmi;
- doradztwo w sytuacjach problemowych zgłaszanych przez klientów;
- uczenie dbania o własną autonomię, obrony przed presją i manipulacją;
- motywowanie do udziału w grupowych zajęciach terapeutycznych

- wstępna diagnoza i ocena sytuacji klienta (zasoby i deficyty) oraz sytuacji jego rodziny a w szczególności dzieci.
- psychoedukacja w zakresie zjawiska przemocy domowej.
- informowanie o możliwych do podjęcia działaniach, zakresie kompetencji poszczególnych służb, w tym o procedurze Niebieskiej Karty.
- udzielanie wsparcia, pomoc w ocenie potrzeb, motywowanie do podjęcia działań w celu poprawy sytuacji.
- informowanie o możliwościach uzyskania pomocy prawnika, terapeuty uzależnień, psychologa oraz o działalności instytucji wspierających ofiary przemocy w rodzinie funkcjonujących poza terenem Pobiedzisk.
- inicjowanie działań interwencyjnych ukierunkowanych na natychmiastowe przerwanie przemocy w sytuacjach bezpośredniego

Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przemocy w rodzinie:

2013 rok:

- Liczba utworzonych grup roboczych - 43
- Liczba posiedzeń grup roboczych - 149
- Liczba osób objętych pomocą grup roboczych/dotkniętych przemocą w rodzinie - 56
- Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Kart” - 33

2014 rok:

- Liczba utworzonych grup roboczych - 48
- Liczba posiedzeń grup roboczych - 153
- Liczba osób objętych pomocą grup roboczych/dotkniętych przemocą w rodzinie - 59
- Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Kart” - 42

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Rodzaje pomocy udzielanej przez OPS:

- 2013 rok: ogółem wydano 858 świadczeń, w tym: świadczenia rzeczowe - 263 osoby, świadczenia pieniężne - 253 osoby, świadczenie porady - 342 osoby.

- 2014 rok: ogółem wydano 856 świadczeń, w tym: świadczenia rzeczowe - 223 osoby, świadczenia pieniężne - 268 osób, świadczenie porady - 365 osób.

Szkolenia, w których uczestniczyli pracownicy KRPA, MOPS, Świetlice, itp.:

2013 rok - 3 szkolenia

2014 rok - 5 szkoleń

Tab. 2. Powody przyznania pomocy społecznej przyznawanej w latach 2013-2014. N - ilość osób

Powody przyznania pomocy społecznej	2013 rok	2014 rok
	N	N
Ubóstwo	168	156
Bezrobocie	113	99
Niepelnosprawność	108	100
Długotrwała lub ciężka choroba	122	122
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	33	37
Alkoholizm	11	10
Inne	85	66

Struktura odbiorców pomocy społecznej:

- 2013 rok:
 - Wiek 0-17 - 248 osób (w tym 118 kobiet)
 - Wiek produkcyjny - 254 osoby (w tym 122 kobiety)
 - Wiek poprodukcyjny - 120 osób (w tym 48 kobiet)
- 2014 rok:
 - Wiek 0-17 - 261 osób (w tym 118 kobiet)
 - Wiek produkcyjny - 223 osoby (w tym 106 kobiet)
 - Wiek poprodukcyjny - 108 osób (w tym 48 kobiet)

Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

2013 rok:

- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób uczestniczących - 45)
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób uczestniczących - 12)

2014 rok:

- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób uczestniczących - 45)
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób uczestniczących - 10)

Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

Grupa badawcza

W badaniu wzięły udział 103 osoby (58,3% ankietowanych stanowiły kobiety). Wykształcenie większości badanych kobiet to średnie (31,7%) oraz wyższe (26,7%). 20% badanych kobiet nie posiada żadnego formalnego wykształcenia, 15% badanych kobiet posiada wykształcenie zawodowe, a 6,7% respondentek - wykształcenie podstawowe. Wśród badanych mężczyzn również przeważa wykształcenie średnie (61,9%). Ponadto, 23,8% badanych mężczyzn ma wykształcenie wyższe, 14,3% ankietowanych mężczyzn - zawodowe. Średnia wieku respondentów wynosiła 40 lat.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród 103 badanych dorosłych osób w gminie Pobiedziska miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych występujących w środowisku lokalnym, w szczególności:

- bezrobocie, wykluczenie społeczne;
- spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu, działania władz w tym zakresie;
- rozpowszechnienie oraz dostępność narkotyków w środowisku;
- przemoc w rodzinie, zachowania agresywne w miejscach publicznych;
- hazard.

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

W pierwszym pytaniu poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo poważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Pobiedziska.

Tab. 3. Ocena ważności problemów społecznych w gminie Pobiedziska.

Problemy społeczne	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie	40,8%	29,1%	27,2%	1%	1,9%
Zubożenie	21%	30%	41%	7%	1%

społeczeństwa					
Alkoholizm	12,9%	46,5%	34,7%	5,9%	-
Zanieczyszczenie środowiska	11,1%	21,2%	44,4%	15,2%	8,1%
Problemy mieszkaniowe	10,2%	27,5%	44,9%	9,2%	8,2%
Kryzys rodzinny	7,1%	26,3%	49,5%	14,1%	3%
Kryzys norm moralnych	12,2%	24,5%	44,9%	15,3%	3,1%
Narkomania	11,2%	8,2%	42,9%	31,6%	6,1%
Wzrost przestępczości	5,1%	12,2%	49%	27,6%	6,1%
HIV/AIDS	1,1%	1,1%	8,4%	46,3%	43,1%

Wśród najpoważniejszych problemów społecznych w gminie Pobiedziska, zdaniem respondentów, na pierwszym miejscu znajduje się bezrobocie. 69,9% mieszkańców uważa, że jest to poważny oraz bardzo poważny problem w ich gminie. Na kolejnym miejscu znajduje się alkoholizm (59,4% wskazań na odpowiedź *poważny* i *bardzo poważny*) oraz zubożenie społeczeństwa (51% wskazań na odpowiedź *poważny* i *bardzo poważny*). Nieco mniej poważnymi problemami społecznymi w ocenie respondentów zamieszkujących gminę Pobiedziska są: kryzys norm moralnych, kryzys rodzinny, zanieczyszczenie środowiska oraz problemy mieszkaniowe. Respondenci za najmniej poważny problem występujący w ich gminie uznali problem HIV/AIDS. Wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu, zubożenia społeczeństwa oraz bezrobocia wskazuje na priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywaniu tych problemów społecznych.

Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk społecznych w życiu osób nieposiadających stałej pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak

perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Budzi obawy o własny los i możliwości przetrwania całej rodziny, a także odbija się negatywnie na samopoczuciu i stanie zdrowia bezrobotnego. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa i marginalizacji społecznej.

Dorosłym mieszkańcom gminy Pobiedziska zadano pytanie, czy kiedykolwiek byli bezrobotni. Twierdząco odpowiedziało 50,5% badanych. Wystąpiły nieznaczne różnice w odpowiedziach badanych mieszkańców. Bezrobocia doświadczyło 53,3% respondentek oraz 46,5% respondentów. Odsetek badanych mieszkańców gminy Pobiedziska, którzy pozostawali w przeszłości bez pracy lub obecnie doświadczają bezrobocia, jest wyższy od wyników badań ogólnopolskich. Badanie CBOS z 2011 roku na temat bezrobocia pokazało, że 41% respondentów doświadczyło w przeszłości lub obecnie doświadczają bezrobocia.

Powyższe pytanie dotyczyło subiektywnych odczuć respondentów i nie precyzowało ram czasowych, dlatego warto uzyskany wynik zestawzić z danymi dotyczącymi bezrobocia rejestrowanego. Według danych GUS, w 2013 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla całego powiatu poznańskiego wyniósł 4,5%.¹

¹ http://poznan.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_powiatow/powiat_poznanski.pdf

Na pytanie czy w gospodarstwie domowym respondenta jest obecnie osoba bezrobotna, 63,3% badanych deklarowało, że w ich gospodarstwie domowym nie znajduje się osoba bezrobotna.

Wysoki odsetek osób, które nie posiadały w przeszłości lub nie posiadają obecnie pracy oraz umiarkowanie wysoki odsetek osób deklarujących, że w ich gospodarstwie domowym znajdują się osoby bezrobotne, znajduje potwierdzenie w odpowiedziach respondentów na pytanie o szansę znalezienia pracy w gminie Pobiedziska. Większość ankietowanych (72,8%) ocenia szansę znalezienia pracy jako niewielką, a 18,4% badanych sądzi, że jest ona umiarkowana. Zaledwie 6,8% badanych mieszkańców uważa, że szansa na znalezienie pracy przez osobę bezrobotną w gminie Pobiedziska jest duża oraz bardzo duża. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

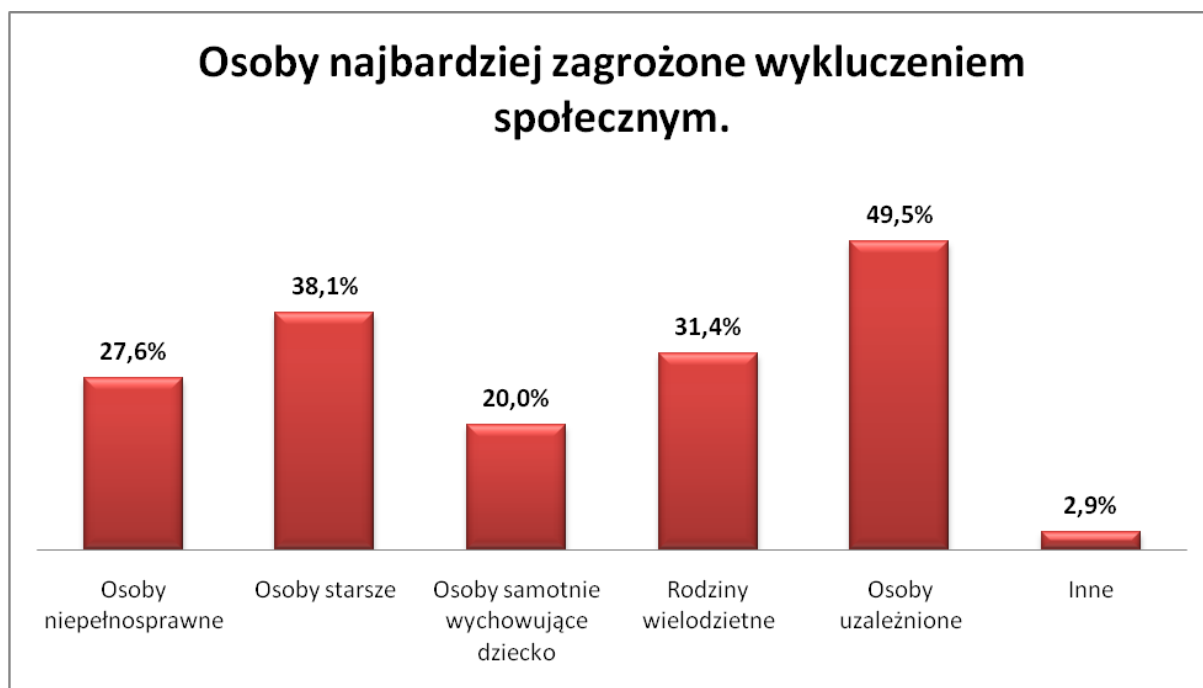

Trudności na rynku pracy przekładają się na zamożność rodzin. W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wybranie określenia, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w ich gospodarstwach domowych. 13,6% respondentów odpowiedziało, że dochód w ich gospodarstwie domowym zaspakaja wszystkie potrzeby oraz pozwala na oszczędzanie. 29,1% ankietowanych zadeklarowało, że w ich gospodarstwie dochód wystarcza na wszystko, lecz nie pozwala na oszczędzanie. 46,6% respondentów deklaruje, że żyje oszczędnie (kupiwa najtańsze produkty) i dzięki temu wystarcza na wszystko. 10,7% mieszkańców twierdzi, że w ich gospodarstwie domowym nie wystarcza na zaspokojenie bieżących potrzeb.

Wystarcza na wszystko i pozwala na oszczędzanie	13,6%
Wystarcza na wszystko, ale nie pozwala na oszczędzanie	29,1%
Żyjemy oszczędnie (kupując najtańsze produkty) i dzięki temu starcza na wszystko	46,6%
Pieniądzy nie starcza na zaspokojenie bieżących potrzeb	10,7%

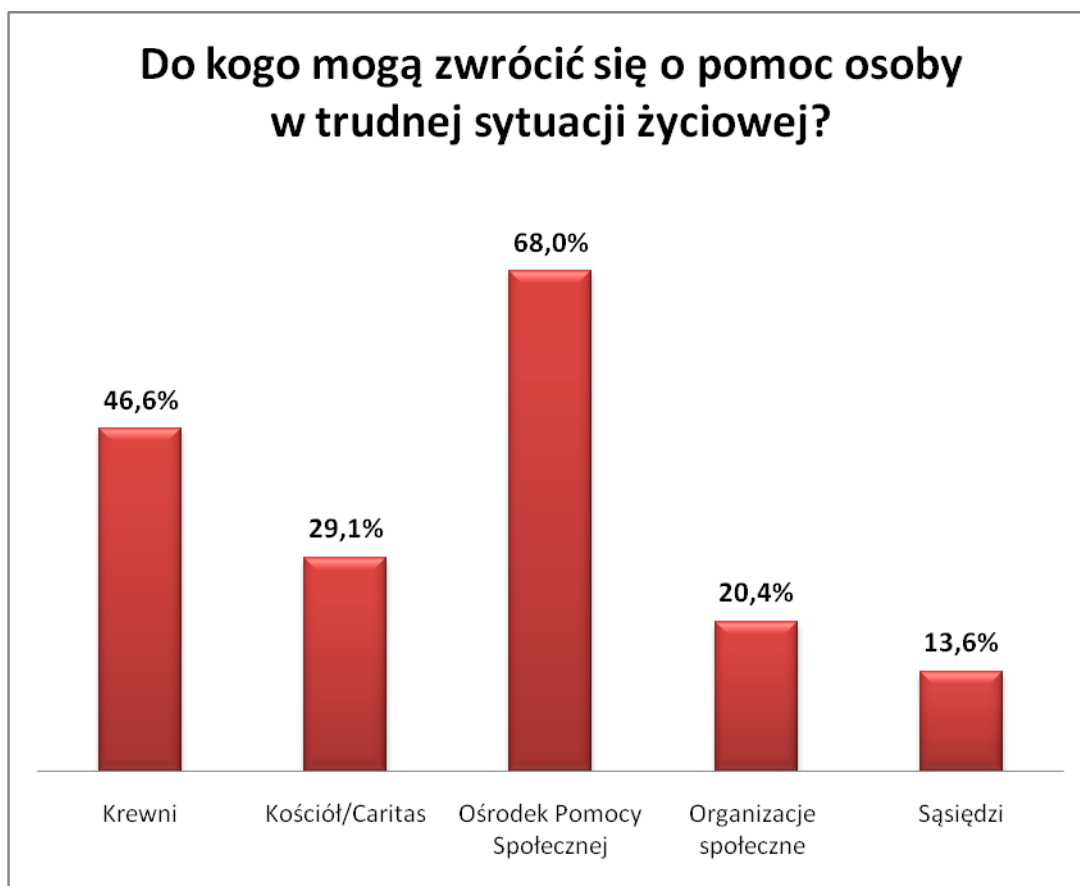
Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. W takich rodzinach może istnieć przyzwolenie na łamanie norm społecznych, mogą występować liczne

konflikty i napięcia między członkami rodziny, jak również przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość.

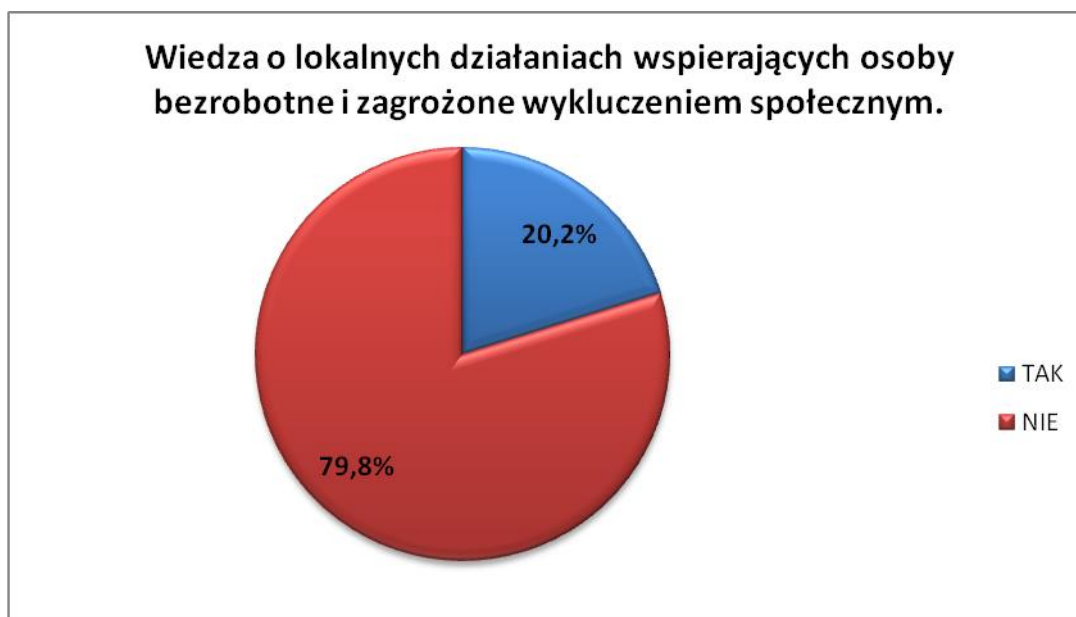

Jak wynika z powyższych danych, badani w gminie Pobiedziska do grupy osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym zaliczają rodziny wielodzietne i osoby starsze. Na kolejnym miejscu znajdują się osoby uzależnione (49,5%) i osoby starsze (38,1%).

Osoby, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, według badanych mieszkańców gminy Pobiedziska, mogą liczyć przede wszystkim na pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej (68%) oraz krewnych (46,6%). 20,4% respondentów jest przekonanych, że pomoc można uzyskać od organizacji społecznych (fundacje, stowarzyszenia), 29,1% badanych wskazuje na Kościół/Caritas, a na sąsiadów - 13,6%.

Zaledwie 20,2% badanych mieszkańców gminy Pobiedziska posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wśród najczęściej wymienianych przez respondentów działań podejmowanych przez władze lokalne znalazły się kursy i szkolenia zawodowe dla bezrobotnych mające na celu aktywizację zawodową tej grupy osób, działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Centrum Integracji Społecznej.

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

W gminie Pobiedziska zjawisko alkoholizmu jest dosyć poważnym problemem społecznym. Zjawisko to jest jednak dość powszechne w całej Polsce.

„Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholem. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie.”²

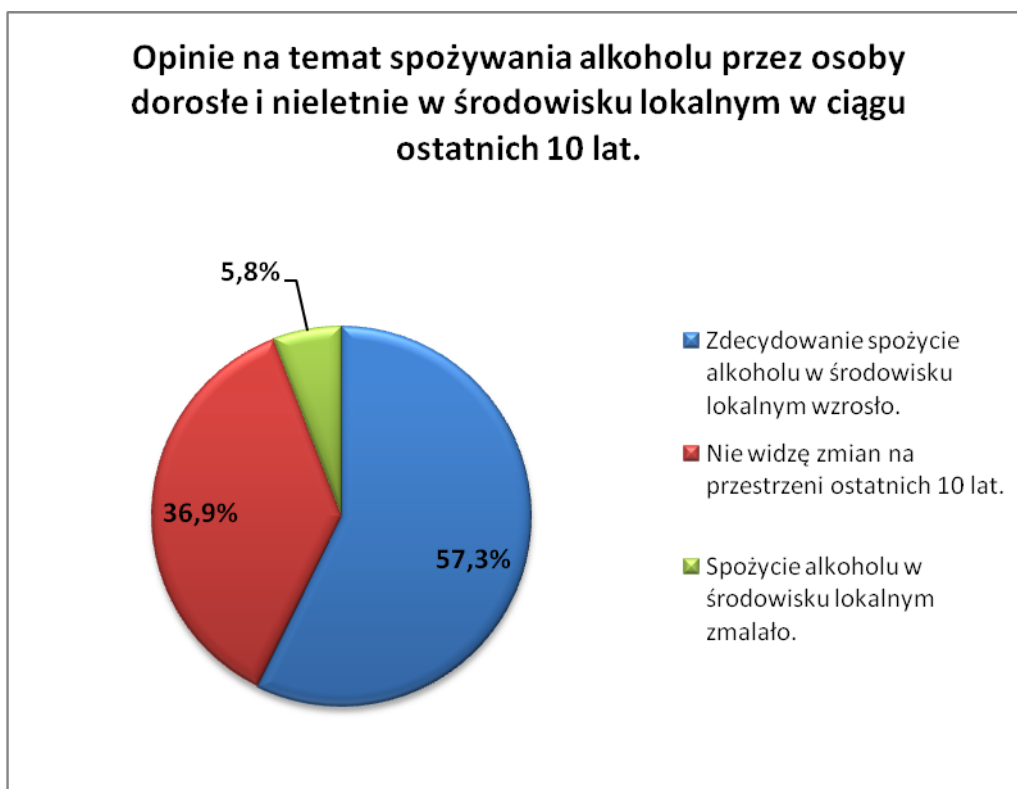
W naszych badaniach interesowało nas kilka zagadnień: jaka jest wiedza i stosunek do alkoholu, czy w środowisku lokalnym występują zagrożenia (bójki, wandalizm) związane z nadmiernym spożywaniem alkoholu, czy respondenci widzą jakieś zmiany związane z alkoholem na przestrzeni ostatnich 10 lat oraz czy posiadają wiedzę o działaniach władz związanych z tym zagadnieniem.

² CBOS „Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych”, 2007r.

Zapytaliśmy o postawę względem dostępności alkoholu. Prosimy badanych o określenie, czy uważają, że alkohol jest towarem szczególnym, w związku, z czym dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany, czy też alkohol jest towarem, jak każdy inny i zasady sprzedaży nie powinny być wyjątkowe. 46% respondentów uznało, że nie należy ograniczać handlu alkoholem.

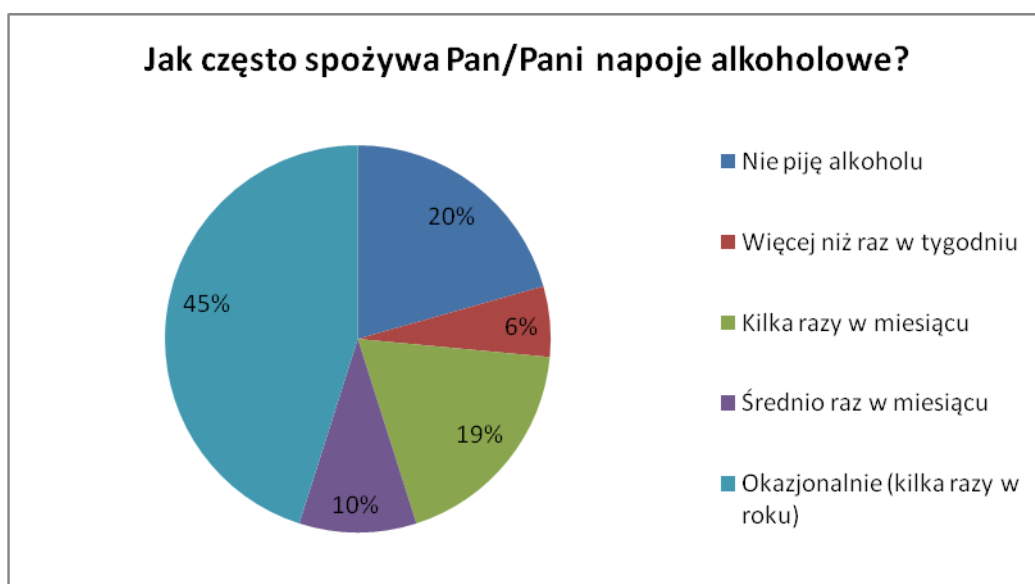
W przeprowadzonym badaniu interesowało nas również, czy respondenci zauważyli zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku. 57,3% badanych stwierdziło, że zdecydowanie spożycie wzrosło, 36,9% ankietowanych deklarowało, że na przestrzeni ostatnich 10 lat spożycie alkoholu w ich gminie nie zmieniło się, a 5,8% badanych uważa, że zmalało.

Zbadaliśmy wiedzę respondentów na temat prowadzonych lokalnie działań, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu od alkoholu i narkotyków. Zaledwie 22,8% badanych mieszkańców gminy Pobiedziska deklaruje, że posiada wiedzę na temat prowadzonych lokalnie działań, których celem jest przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom od alkoholu oraz narkotyków. Wśród działań prowadzonych w gminie, respondenci wymieniają profilaktykę prowadzoną w szkole, konsultacje psychologiczne, działalność Miejskiej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i działalność Klubu Anonimowych Alkoholików.

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości spożywania alkoholu – 51,7% badanych kobiet oraz 35,7% badanych mężczyzn w gminie Pobiedziska pije alkohol okazjonalnie (od czasu do czasu), 20% badanych kobiet oraz 21,4% badanych mężczyzn nie pije alkoholu w ogóle. Ponadto 15% badanych kobiet oraz 23,8% badanych mężczyzn – kilka razy w miesiącu, 8,3% badanych kobiet i 11,9% mężczyzn spożywa alkohol średnio raz w miesiącu. Poniższy wykres przedstawia zbiorcze wyniki.

70,3% badanych z gminy Pobiedziska deklaruje, że spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 16,5% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. Dużą popularnością wśród badanych mieszkańców cieszy się również piwo i napoje wysokoprocentowe. 62,9% badanych spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 11,3% badanych spożywało je 10 lub więcej razy, natomiast 73,6% badanych deklaruje, że spożyło przynajmniej raz piwo w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 25,3% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o częstotliwość spożywania konkretnych napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

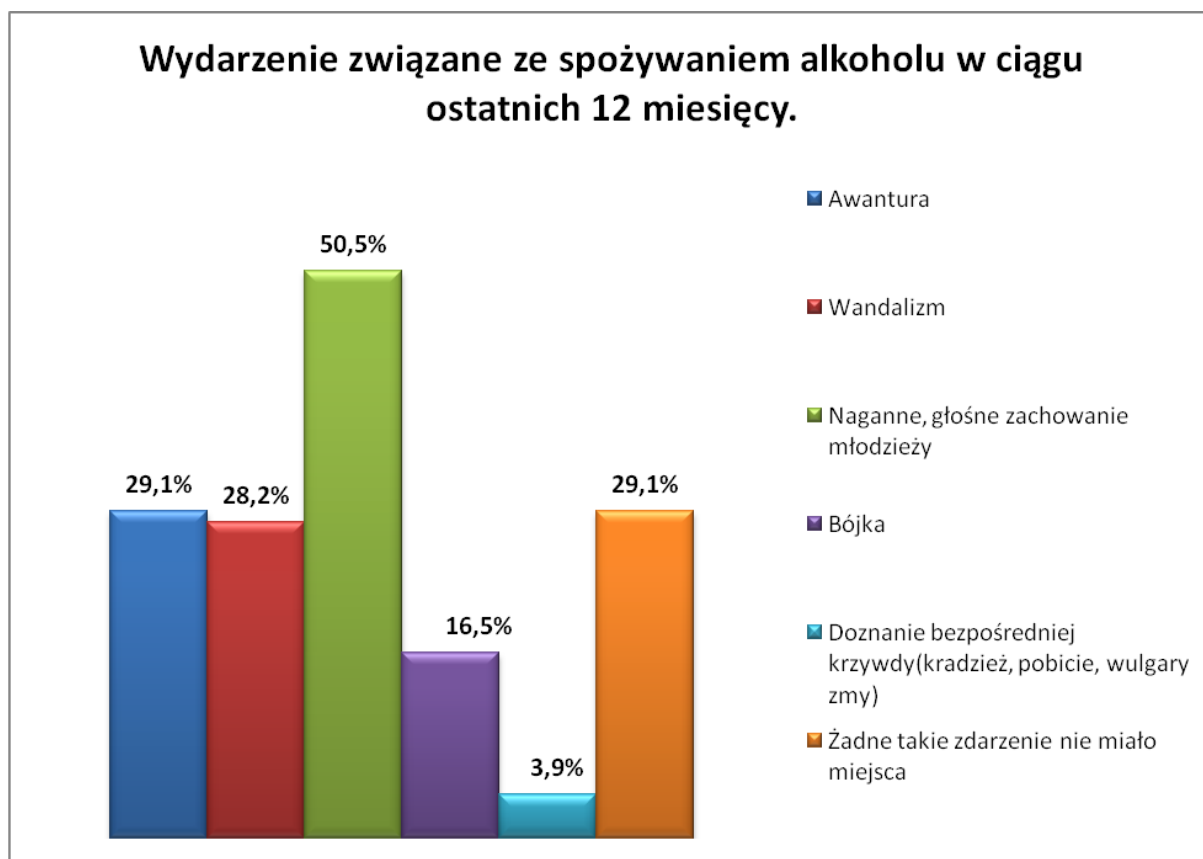
Tab. 4. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dorosłych mieszkańców gminy Pobiedziska w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
PIWO			
Nigdy	26,4%	20,0%	34,1%
1-2 razy	16,5%	18,0%	14,6%
3-5 razy	17,6%	24,0%	9,8%
6-9 razy	14,3%	14,0%	14,6%
10-19 razy	8,8%	14,0%	2,4%
20-39 razy	7,7%	4,0%	12,2%
40 i więcej razy	8,8%	6,0%	12,2%
WINO			
Nigdy	29,7%	24,0%	36,6%
1-2 razy	28,6%	28,0%	29,3%
3-5 razy	13,2%	18,0%	7,3%
6-9 razy	12,1%	12,0%	12,2%
10-19 razy	9,9%	14,0%	4,9%
20-39 razy	4,4%	4,0%	4,9%
40 i więcej razy	2,2%	0,0%	4,9%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE (DRINKI, WÓDKA, WHISKY)			
Nigdy	37,1%	33,3%	41,5%

1-2 razy	23,6%	27,1%	19,5%
3-5 razy	18,0%	25,0%	9,8%
6-9 razy	10,1%	12,5%	7,3%
10-19 razy	4,5%	2,1%	7,3%
20-39 razy	3,4%	0,0%	7,3%
40 i więcej razy	3,4%	0,0%	7,3%

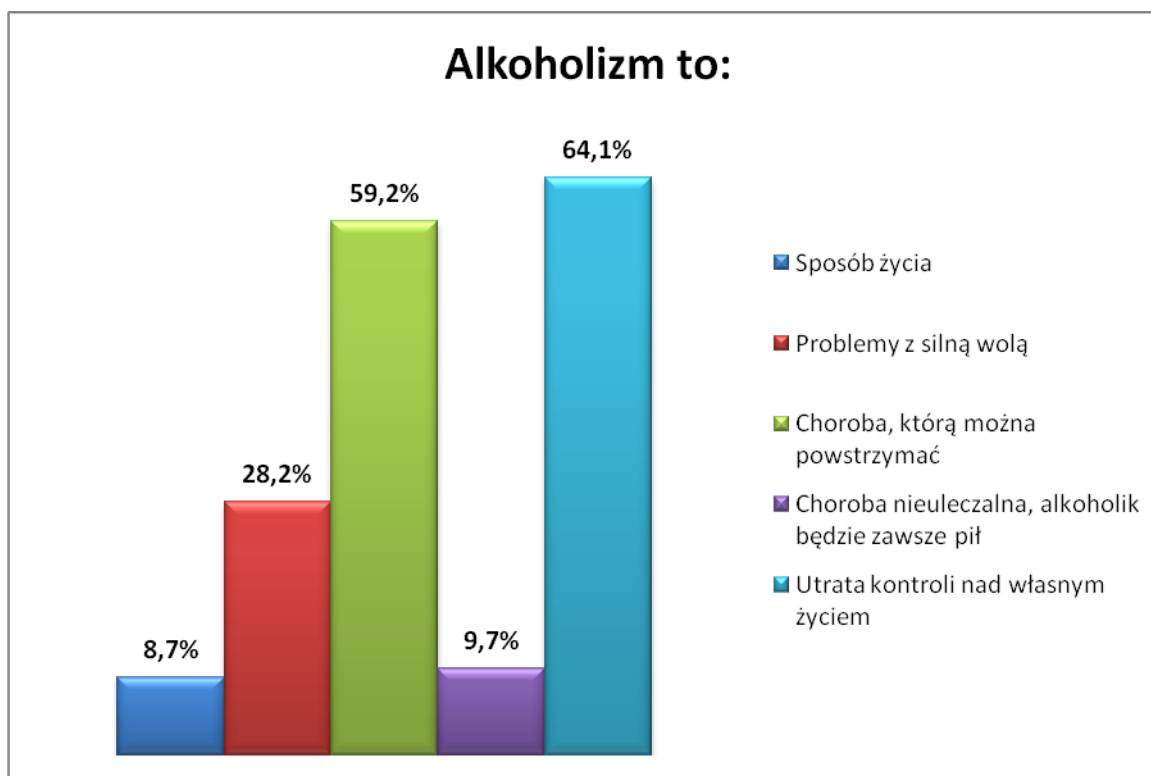
W przypadku rozróżnienia na płeć – 4/5 respondentek spożyło piwo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, 2/3 respondentek spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 3/4 respondentek deklaruje spożycie wina przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 2/3 badanych mężczyzn deklarowało picie piwa przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 2/3 mężczyzn spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 3/5 respondentów deklaruje spożycie napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Zjawisko nadmiernego spożywania alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem i pojawiać się w życiu publicznym w postaci bójek, awantur, pobic czy wulgaryzmów. Zapytaliśmy respondentów, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania doświadczyli lub byli świadkami któregoś z tych nieprzyjemnych przeżyć. Jedna trzecia badanych nie była świadkiem ani uczestnikiem tego typu wydarzeń, 50,5% respondentów doświadczyło lub było świadkiem głośnego i nagannego zachowania młodzieży, kolejno 29,1% osób doświadczyło awantury, 28,2% osób - wandalizmu, 16,5% osób bójki. 3,9% badanych osób doznało bezpośredniej krzywdy w postaci kradzieży, pobicia czy wulgaryzmów.

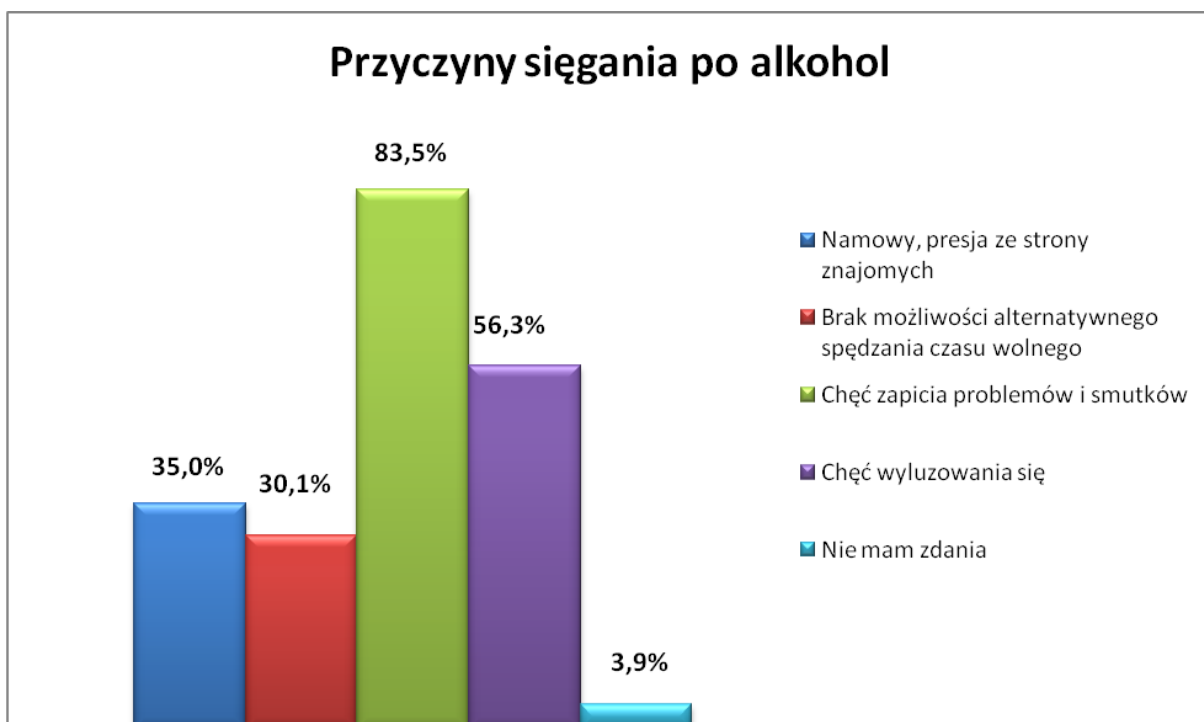

Jak widać, najczęściej nieprzyjemnych doświadczeń respondenci mieli z niestosownie zachowującą się młodzieżą oraz awanturującymi się osobami.

Kolejnym ważnym zagadnieniem poruszonym przez nas w badaniu był problem nadużywania alkoholu. Poprosiliśmy badanych o zdefiniowanie alkoholizmu. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi przez jednego badanego. Najwięcej badanych wskazuje na utratę kontroli nad własnym życiem (64,1%); badani określają alkoholizm jako chorobę, którą można powstrzymać (59,2%) i problemy z silną wolą (28,2%). **Takie podejście wskazuje na dużą świadomość i znajomość tematu oraz jest wyrazem empatii i zrozumienia problemu.** 9,7% badanych mówi o alkoholizmie jako o chorobie nieuleczalnej, a alkoholika utożsamia z osobą, która pije i będzie piła, 8,7% badanych sądzi, że jest to sposób życia. Należałoby zwrócić szczególną uwagę na edukację w tym zakresie. Alkoholizm z medycznego punktu widzenia jest chorobą, z którą należy walczyć poprzez specjalistyczną pomoc oraz wsparcie najbliższych. Ta wiedza powinna być dana każdemu, gdyż w każdej rodzinie może pojawić się ten problem.

Pytając o motywy sięgania po alkohol, ujawnił się przede wszystkim jego społeczny oraz psychologiczny wymiar. Badani mieszkańcy mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź. W odpowiedziach respondentów dominowały dwa powody: chęć „zapicia” problemów i smutków (83,5%) oraz chęć wyluzowania się (56,3%). Kolejnym powodem były namowy i presja ze strony znajomych (35%) oraz brak możliwości alternatywnego spędzania wolnego czasu (30,1%), zaś 3,9% respondentów nie miało zdania na ten temat.

Narkotyki w środowisku lokalnym

Problem narkotyków jest umiarkowany w gminie Pobiedziska. Odsetek badanych mieszkańców, którzy próbowali narkotyków jest porównywalny do wyników analiz ogólnopolskich. Zapytaliśmy respondentów, ile znają osób w swoim otoczeniu, które używają narkotyków.

77,5% badanych przyznaje, że nie zna nikogo, a 15,6% znających do 5 osób i 6,9% badanych znających powyżej 5 osób to umiarkowanie niepokojący wynik. W badaniu tym interesowało nas również, czy respondenci wiedzą, gdzie i u kogo można kupić narkotyki. Zdecydowana większość badanych mieszkańców gminy Pobiedziska nie posiada takiej wiedzy (90,3%).

Do zażycia narkotyku przyznało się 7,8% badanych mieszkańców gminy Pobiedziska.

Trzeba wyraźnie podkreślić, że przyznanie się do używania narkotyków (lub nawet jednorazowej próby) jest w istocie przyznaniem się do czynu karalnego w Polsce. Ponadto zażywanie narkotyków nie jest czymś powszechnie akceptowanym, dlatego można by spodziewać się raczej niewielkiego odsetka odpowiedzi twierdzących.

W tym miejscu warto odwołać się do sondażu Centrum Badania Opinii Publicznej „*Postawy wobec narkotyków*” z 2011 roku. Spytano respondentów, czy kiedykolwiek próbowali narkotyków. 7% badanych udzieliło odpowiedzi twierdzącej na to pytanie. Aż 93% populacji w 2011 roku nie próbowało narkotyków. Warto również zwrócić uwagę, że narkotyki w populacji zażywali głównie mężczyźni (10%) i tylko 4% kobiet.

Zapytaliśmy również ankietowanych o przebywanie w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Jeden badany mieszkaniec gminy Pobiedziska odpowiedział, że przebywał w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

Przemoc

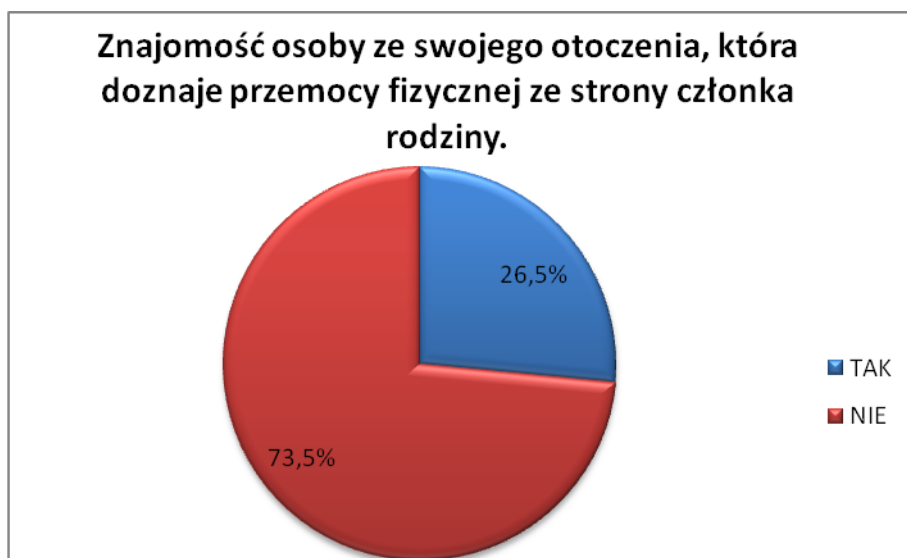
„Ogółem 23% dorosłych Polaków deklaruje, że padło ofiarą przemocy. Co dziesiąty (10%) doświadczył agresji na ulicy, ale nie w pobliżu domu, natomiast co czternasty (7%) – w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% dorosłych. Co dwudziesty (5%) padł ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym – restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Mniej liczne grupy doświadczyły agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w jakimś innym miejscu (po 3%). Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety przyznają, że zdarzyło im się paść ofiarą agresji (odpowiednio: 28% i 18%).”

„Większość dorosłych (68%) przyznaje, że w ich domach zdarzają się różnego rodzaju konflikty, sprzeczki lub awantury”.³

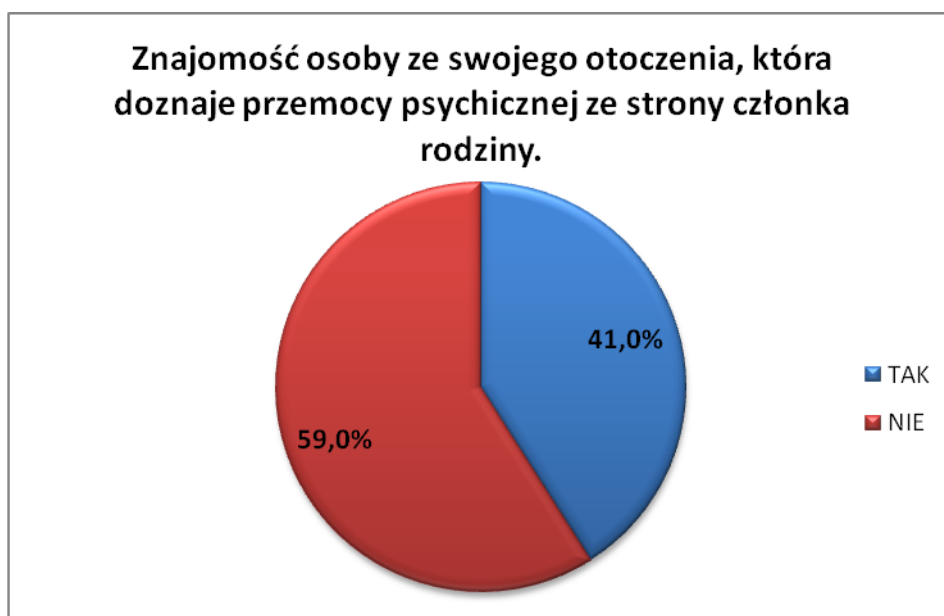
Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki CBOS cytowane wyżej. W naszym badaniu interesowało nas przede wszystkim zbadanie zjawiska przemocy w rodzinie i stosowanie jej w stosunku do dzieci, oraz skala zjawiska w gminie Pobiedziska.

Na początek zapytaliśmy respondentów, czy znają osoby, które doświadczają **przemocy fizycznej ze strony najbliższych**. Przeważają zdecydowanie osoby, które nie znają takich osób (73,5%) w porównaniu do osób, które znają osoby doświadczające przemocy (26,5%). Rodziny, w których występuje przemoc fizyczna zna 33,3% badanych kobiet oraz 16,7% badanych mężczyzn.

³ CBOS „Przemoc i konflikty w domu”, 2009r.

Interesowało nas również, czy respondenci znają osoby, które doświadczają **przemocy psychicznej ze strony najbliższych**. Przeważają badani, którzy nie znają takich osób (59%) w porównaniu do respondentów, którzy znają osoby doświadczające przemocy (41%). Zestawienie według płci wygląda następująco – 46,6% badanych kobiet oraz 33,3% badanych mężczyzn zna takie rodziny.

Skala zjawiska przemocy zdaje się być stosunkowo poważna, jeśli weźmie się pod uwagę, że istnieją osoby, które doświadczają przemocy, natomiast nikt o tym nie wie. Przemoc

psychiczna i fizyczna w rodzinie jest poważnym problemem społecznym. Jak widać również stanowi ona problem w gminie Pobiedziska.

W związku z powyższym zbadaliśmy, czy respondenci wiedzą, gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli mają wiadomość o osobie, która jest ofiarą przemocy. 76% badanych posiada taką wiedzę, pozostałe 24% należałoby poddać edukacji w tej kwestii.

Rysuje się obraz społeczności dobrze poinformowanej. Warto ponadto dodać, iż do sprawnego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego nie wystarczy sama wiedza, lecz również działanie. Deklaracja o znajomości osób i instytucji nie jest równoznaczna z podjęciem działania na rzecz ofiary przemocy.

Interesowała nas również postawa badanych względem przemocy. Zapytaliśmy, czy istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy.

Zdecydowana większość badanych zaprzeczyła temu stwierdzeniu (85%), zaś 7% badanych nie miało zdania. 7% badanych respondentów uznało możliwość zaistnienia takich warunków. Większość badanych odrzuciła koncepcje usprawiedliwiania stosowania przemocy specjalnymi, nietypowymi okolicznościami, co jest pozytywną informacją.

Następnie zbadaliśmy postawę mieszkańców co do stosowania kar fizycznych i przemocy względem dzieci. Stosowanie kar fizycznych względem dzieci jest tematem dość kontrowersyjnym. Dnia 1 sierpnia 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przewiduje całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci.⁴ Badając postawy mieszkańców gminy Pobiedziska względem tego tematu, poprosiliśmy ich o zaopiniowanie stwierdzenia, jako zgodnego lub niezgodnego z ich przeświadczeniem.

⁴ Dz. U. Nr 125, poz. 842

„Stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą.”

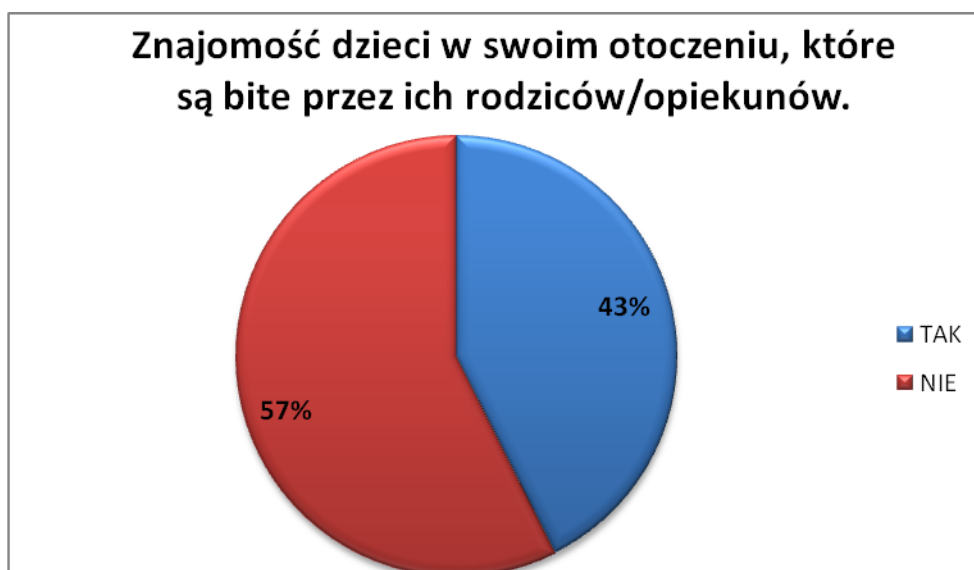
Tak – 10,9%

Nie – 89,1%

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	10%	12,2%
Nie	90%	87,8%

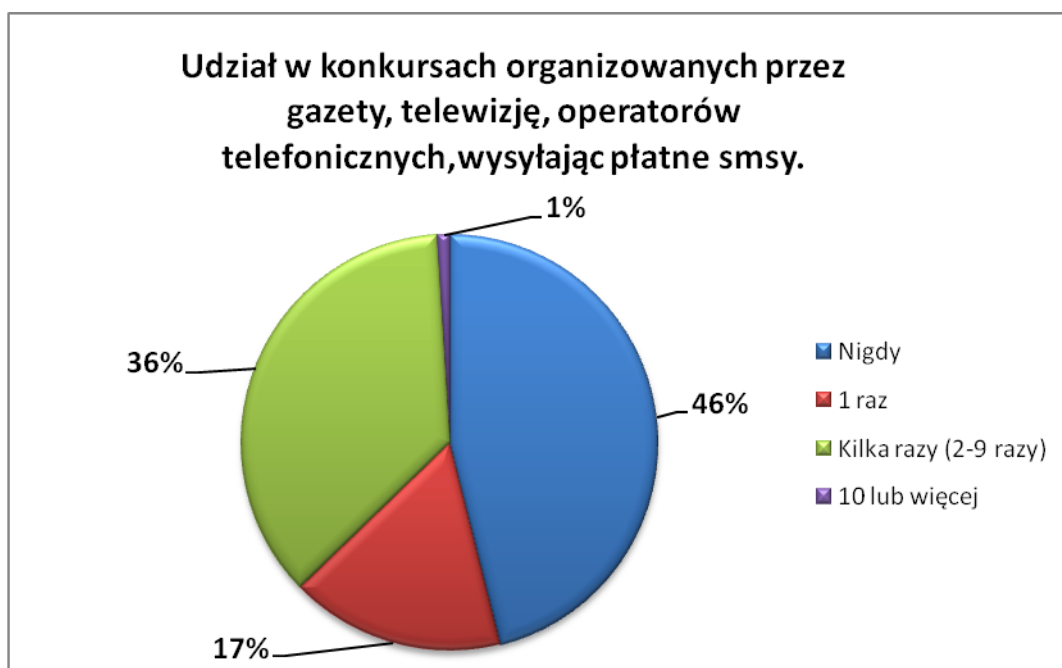
W tym pytaniu wystąpiło niewielkie zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na płeć. Badani mężczyźni nieznacznie częściej niż badane kobiety odpowiadali twierdząco na to pytanie. Stosunkowo niewielu badanych mieszkańców zgadza się z opinią, że bywają sytuacje, kiedy dziecku trzeba, na przykład, dać klapsa.

Zapytaliśmy również, czy respondenci znają przypadki bicia dzieci. 43% badanych odpowiedziało, że spotkali się w swoim otoczeniu z przypadkiem uderzenie małego.

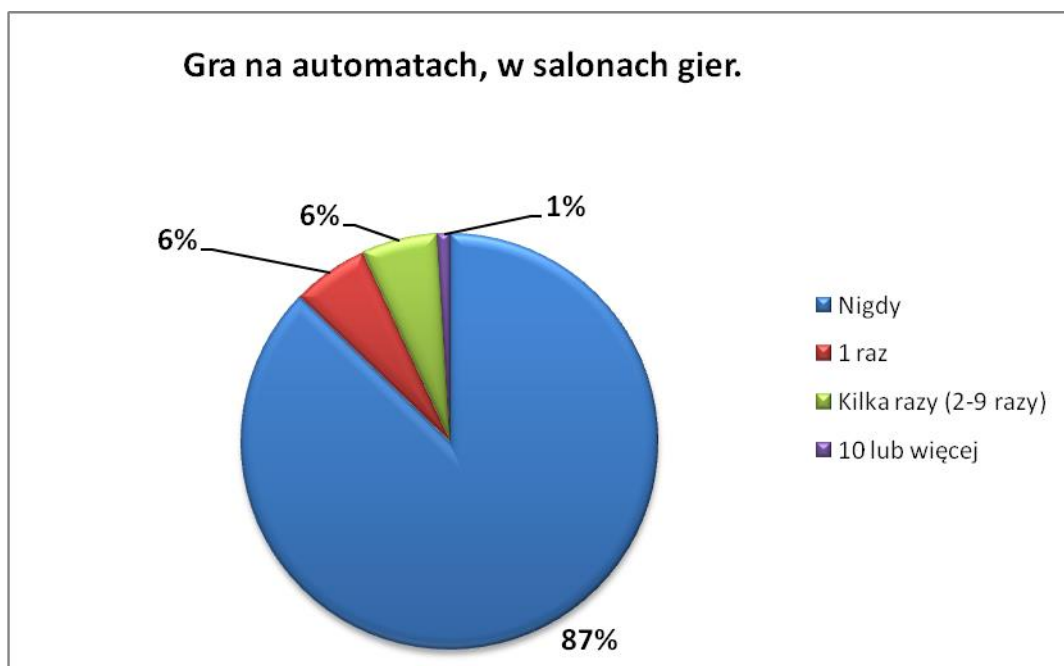

Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe

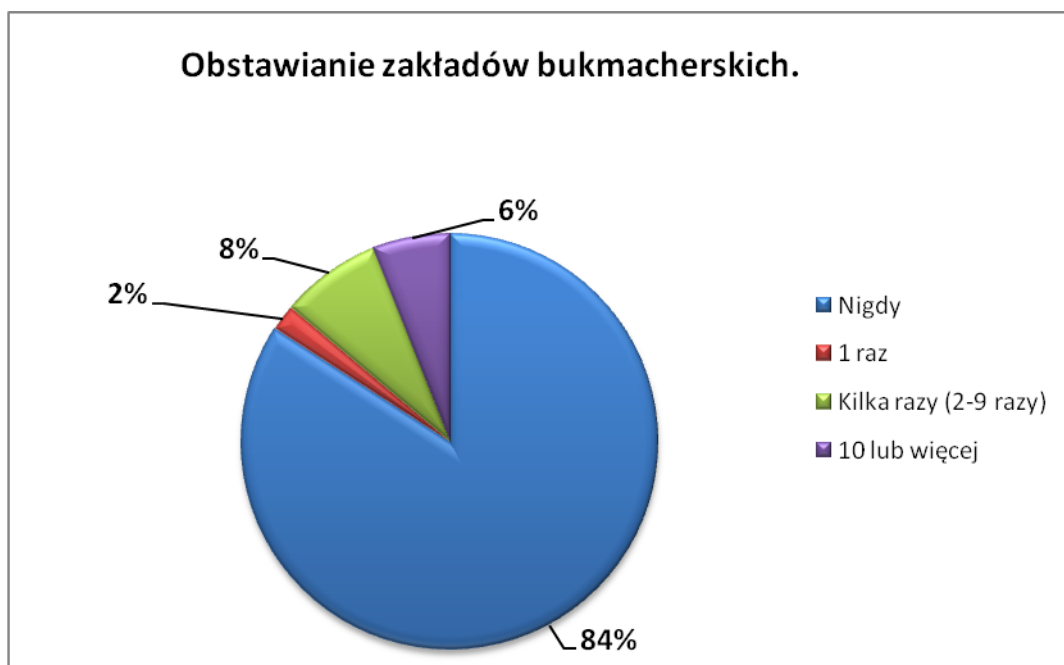
Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy zarówno dorosłych, jak również dzieci i młodzieży. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając mieszkańców gminy Pobiedziska o ich osobiste doświadczenia.

46% mieszkańców gminy Pobiedziska nie brało udziału w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 17% badanych wzięło udział w takim konkursie raz, 36% badanych – kilka razy, zaś 1% badanych – 10 lub więcej razy. 63,3% badanych kobiet i 39,5% badanych mężczyzn brało udział w tego typu konkursach. W badaniu CBOS w 2011 roku na temat hazardu, 18% Polaków deklarowało uczestnictwo w konkursach czy grach tego typu w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania. W naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia, dlatego też uzyskane przez nas wyniki mogą być wyższe od wyników badań ogólnopolskich.

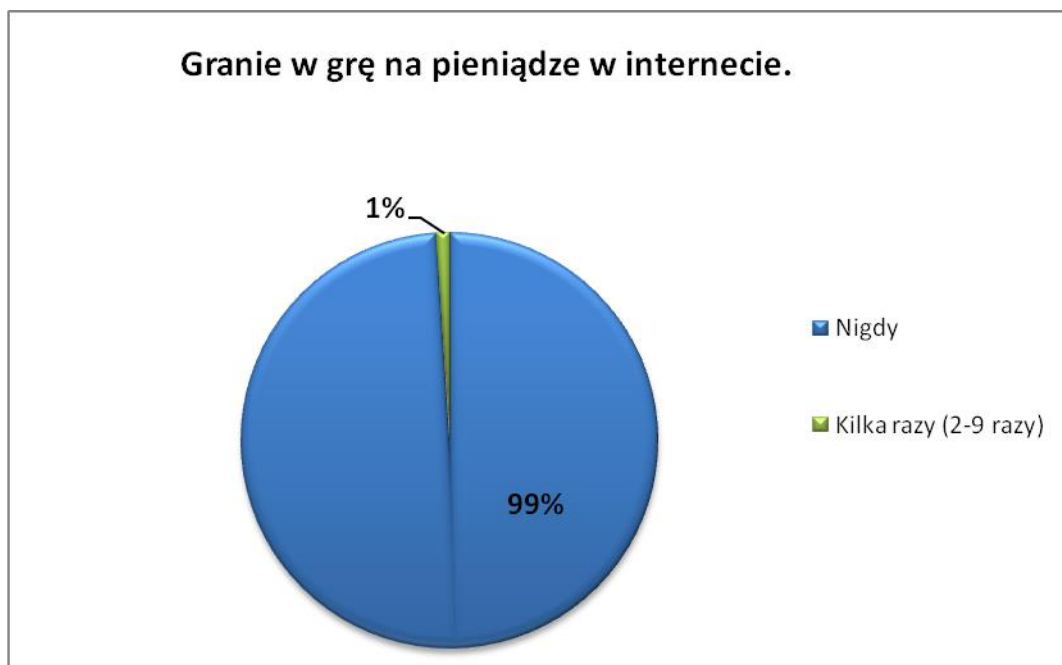

Większość badanych nie grała nigdy na automatach, 6% badanych zrobiło to raz, zaś 6% badanych – kilka razy, a 1%- 10 lub więcej razy. Tego typu doświadczenia miało więcej badanych mężczyzn (18,6%) niż badanych kobiet (8,3%).

Podobnie, jak w przypadku pytania o grę na automatach, większość badanych mieszkańców gminy Pobiedziska nie obstawiała nigdy żadnych zakładów bukmacherskich, 2% badanych

zrobiło to raz, 14% badanych – 2 lub więcej razy. Wystąpiło zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na płeć badanych. 21,7% badanych kobiet oraz 7% badanych mężczyzn miało tego typu doświadczenia.

Niewielki odsetek badanych mieszkańców gminy Pobiedziska deklaruje, że brał udział w grze na pieniądze w Internecie. Zaledwie 1% badanych – zadeklarowało, że grało w grę na pieniądze w Internecie co najmniej raz. Badanie CBOS z 2011 roku pokazuje, że zaledwie 1% Polaków grało w jakąkolwiek grę na pieniądze w Internecie w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. W naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia, dlatego też uzyskane przez nas wyniki mogą być wyższe od wyników badań ogólnopolskich.

Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

Grupa badawcza

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 304 uczniów. W szkołach podstawowych przebadano 140 uczniów (71 dziewczynek i 69 chłopców), a w szkołach gimnazjalnych 164 uczniów (80 dziewczyn i 84 chłopców). Ankieta składała się z 60 pytań zamkniętych. Uczniowie szkół podstawowych wypełniali krótsze ankiety (50 pytań zamkniętych).

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

- używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- problemów przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- hazardu i innych ryzykownych zachowań;
- używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne

Badanie miało na celu, między innymi, analizę stopnia używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Analiza dotyczyła rozpowszechnienia palenia papierosów, picia alkoholu oraz używania narkotyków, a także okoliczności towarzyszących tym zachowaniom i postaw wobec substancji psychoaktywnych. Ankieta została skonstruowana w taki sposób, by możliwe było porównanie wyników tego badania z wynikami badania ogólnopolskiego, zrealizowanego w ramach międzynarodowego projektu „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD). W raporcie diagnozy uzyskane wyniki odnoszone są do wyników badania ESPAD zrealizowanego na reprezentatywnej próbie uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) w 2011 roku (J. Sierosławski, Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2011 roku. Warszawa:

Instytut Psychiatrii i Neurologii). W naszym badaniu, oprócz uczniów szkół gimnazjalnych uwzględniliśmy również uczniów klas szóstych szkół podstawowych. Poniższa tabela ilustruje nasilenie spożywania alkoholu, palenia papierosów, używania narkotyków i dopalaczy w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Pobiedziska:

Tab. 5. Nasilenie określonych problemów społecznych w poszczególnych grupach wiekowych.

Problem społeczny	Szkola Podstawowa		Gimnazjum	
	N	%	N	%
Picie alkoholu	19	13,6	69	42,1
Palenie papierosów	6	4,3	31	19
Używanie narkotyków	-	-	7	4,3
Używanie dopalaczy	-	-	-	-

N – ilość osób, które przyznają się do używania środków psychoaktywnych oraz papierosów

Do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznaje się 42,1% gimnazjalistów i 13,6% uczniów szkoły podstawowej. Alkohol jest środkiem psychoaktywnym najbardziej rozpowszechnionym wśród młodych ludzi w porównaniu z papierosami i narkotykami. Uzyskane wyniki są niższe w przypadku gimnazjalistów od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których chociaż raz w ciągu całego życia piło 87,3% uczniów szkół gimnazjalnych.

Stosunkowo rozpowszechnione wśród gimnazjalistów jest również palenie papierosów – 19%. Wynik uzyskany w badaniu młodych mieszkańców jest niższy w przypadku gimnazjalistów od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których chociaż raz w życiu paliło 57,2% gimnazjalistów.

Wyniki badań wskazują na niski odsetek młodych osób sięgających po substancje odurzające. Odsetek młodych osób, które używają narkotyków w grupie uczniów szkół gimnazjalnych wyniósł 4,3%. Badania prowadzone w Polsce co kilka lat wskazują na obniżanie się problemu narkotykowego wśród młodych ludzi. Sondaż Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii z 2008 roku określił ilość młodych ludzi mających kontakty z narkotykami na poziomie 15%. Zjawisko używania dopalaczy przez badanych młodych mieszkańców gminy Pobiedziska nie występuje. W następnej kolejności zostaną

dokładnie przeanalizowane formy używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych oraz okoliczności, w jakich mają one miejsce.

Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży

Jak to już zostało zaznaczone, alkohol jest najbardziej rozpowszechnioną używką w środowisku młodych ludzi, co potwierdzają prowadzone sondáže. Średni wiek pierwszego kontaktu gimnazjalistów z alkoholem wynosił 14,5 lat. W badaniu ESPAD z 2011 roku kiedykolwiek w życiu piło alkohol 89% gimnazjalistów oraz 85,6% gimnazjalistek. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uczniów na pytanie o spożywanie kiedykolwiek przez nich napojów alkoholowych.

Tab. 6. Spożywanie napojów alkoholowych przez młodych mieszkańców w gminie Pobiedziska.

Czy spożywałeś kiedykolwiek alkohol?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Tak	13,6%	42,1%
Nie	86,4%	57,9%

Przyczyny sięgania po alkohol mogą być różne, od społecznych i towarzyskich, po próbę radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Otrzymane rezultaty przedstawiono na wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Jako najczęstszą przyczynę spożywania alkoholu uczniowie szkół podstawowych podawali chęć zaimponowania oraz presję rówieśniczą. Uczniowie ze starszej grupy wiekowej, podobnie jak ich młodszy koledzy i koleżanki, wskazywali często na presję rówieśniczą i chęć zaimponowania jako powód sięgania po alkohol.

W pytaniu o dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Pobiedziska zaobserwowano znaczne zróżnicowanie odpowiedzi wraz z wiekiem ankietowanych. Uzyskane rezultaty obrazuje poniższa tabela.

Tab. 7. Dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Pobiedziska.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić alkohol jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo trudno	12,1%	5,5%
Raczej trudno	14,3%	9,1%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	26,4%	43,3%
Raczej łatwo	10,7%	18,3%
Bardzo łatwo	3,6%	11,6%
Nie wiem	32,9%	12,2%

Wyraźnie widać tendencję wzrostową w dostępności alkoholu w otoczeniu młodych ludzi. Wśród uczniów szkół podstawowych, 14,3% badanych uznało zakup alkoholu za czynność raczej łatwą i bardzo łatwą, w przypadku gimnazjalistów odsetek ten wyniósł 29,9%. Wielu uczniów wskazało na sytuację zdobycia alkoholu przez osoby niepełnoletnie za sprawą osób trzecich. **Łatwy dostęp do alkoholu dla osób niepełnoletnich jest sprzeczny z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 1982 r., wyraźnie zabraniającej sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.**

Uzyskane wyniki są niższe do wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których 49,3% gimnazjalistów deklaruje, że zakup piwa jest dla nich bardzo łatwy, 39,5% uczniów szkół gimnazjalnych uznaje zakup wina za czynność bardzo łatwą, zaś 33,4% gimnazjalistów wypowiada się w ten sposób o kupowaniu wódki. Badani młodzi mieszkańcy gminy Pobiedziska najczęściej swój pierwszy kontakt z alkoholem mieli na wakacjach oraz w swoim domu. Szczegółowe zestawienie wyników znajduje się w tabeli.

Tab. 8. Okoliczności pierwszego spożycia alkoholu.

W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś kontakt z alkoholem?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
W szkole	-	-
W czasie wolnym	-	22,6%
Na dyskotecę/w pubie	-	5,7%
Na wakacjach	-	30,2%
W domu	-	28,3%
W innej sytuacji	-	13,2%

Picie alkoholu po raz pierwszy w czasie wakacji zadeklarowało 30,2% gimnazjalistów, którzy mieli kiedykolwiek kontakt z alkoholem. 22,6% gimnazjalistów spożyła pierwszy raz w życiu alkohol w czasie wolnym. 5,7% gimnazjalistów z gminy Pobiedziska, którzy mieli kiedykolwiek kontakt z alkoholem, spożywało alkohol na dyskotecę.

Tab. 10. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dzieci i młodzież oraz częstotliwość ich spożywania w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. Procenty dotyczą wszystkich uczniów szkół gimnazjalnych, którzy spożywali alkohol.

	Gimnazjum
PIWO	
Nigdy	26,4%
1-2 razy	45,3%
3-5 razy	13,2%
6-9 razy	3,8%
10-19 razy	11,3%
20-39 razy	0,0%
40 i więcej razy	0,0%
WINO	
Nigdy	49,1%
1-2 razy	39,6%
3-5 razy	11,3%
6-9 razy	0,0%

10-19 razy	0,0%
20-39 razy	0,0%
40 i więcej razy	0,0%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE	
Nigdy	60,4%
1-2 razy	22,6%
3-5 razy	11,3%
6-9 razy	1,9%
10-19 razy	1,9%
20-39 razy	1,9%
40 i więcej razy	0,0%

Spożycie co najmniej jednego piwa w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem przez uczniów szkół gimnazjalnych wynosi blisko 3/4, spożywanie wina- 1/2. Natomiast poziom picia napojów wysokoprocentowych w gimnazjach w gminie Pobiedziska wynosi 2/5.

62,3% gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem, spożywało alkohol okazjonalnie (kilka razy w roku), 5,7% gimnazjalistów– średnio raz w miesiącu, a kolejnych 28,3% uczniów z tej grupy spróbowało alkoholu tylko raz w życiu, 3,8% - kilka razy w miesiącu.

We wszystkich grupach wiekowych spożywanie alkoholu było najczęściej wynikiem własnej inicjatywy. W ten sposób odpowiedziało 70% gimnazjalistów mających kontakt z alkoholem. Pozostałe osoby były namawiane do spożycia alkoholu przez znajomych.

Kolejne pytanie dotyczyło upojenia alkoholowego. Picie w znacznych ilościach prowadzić może do uszczerbku zdrowia oraz nagannych zachowań, zaburzających porządek publiczny. Zapytaliśmy uczniów, czy zdarzyło się im kiedykolwiek upić (stracić kontrolę nad swoim zachowaniem). Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, 3/4 uczniów nie miało tego typu doświadczeń, 17% gimnazjalistów – upiło się tylko raz, 7,5% gimnazjalistów upiło się 2-9 razy.

Podsumowując, **8% badanych gimnazjalistów przynajmniej raz w życiu upiło się, tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem** (procenty dotyczą wszystkich badanych uczniów, a nie tylko tych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem). W badaniu ESPAD z 2011 roku uwzględniono dwa poziomy nadmiernego spożycia napojów alkoholowych: przekroczenie progu nietrzeźwości oraz silne upicie się (wypicie tyle, żeby zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo). Do przekroczenia progu nietrzeźwości chociaż raz w życiu przyznało się 48,6% gimnazjalistów, zaś do silnego upicia się chociaż raz w życiu przyznało się 44,5% gimnazjalistów. Wyniki uzyskane w naszym badaniu wskazują na znacznie niższy odsetek uczniów, którzy posiadali tego typu doświadczenia.

Rodzina odgrywa istotną rolę w wychowywaniu młodego pokolenia. Rodzice mogą mieć decydujący wpływ na podejmowanie doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi przez ich dzieci, dlatego też ta kwestia została poruszona w badaniach. Uczniowie udzielali odpowiedzi na pytanie o reakcję rodziców w sytuacji, gdy wrócili do domu pod wpływem alkoholu.

Tab. 9. Reakcja rodziców na stan upojenia alkoholowego dzieci.

Jeśli wróciłeś do domu pod wpływem alkoholu, jaka była reakcja Twoich rodziców?	Gimnazjum
Zdenerwowali się i nakrzyczeli na mnie	3,8%
Ukarali mnie	-
Nie zorientowali się	9,4%
Zauważyli, ale nie zareagowali	-
Taka sytuacja nie miała miejsca	86,8%

Blisko 90% uczniów szkół gimnazjalnych nie doświadczyło takiej sytuacji. **Niepokojący wydaje się jednak znaczny odsetek sytuacji, w których rodzice nie zorientowali się, że ich dzieci znajdują się pod wpływem alkoholu (9,4% gimnazjalistów).**

Palenie tytoniu

Analizę związaną z paleniem papierosów w gminie Pobiedziska warto zacząć od wskazania średniego wieku dzieci i młodzieży, w którym sięgnęli po pierwszego papierosa. Wiek ten wynosi uczniów dla szkół gimnazjalnych – 12,5 lat. Stosunkowo umiarkowany odsetek osób,

które kiedykolwiek paliły papierosa w badanej grupie (16,5% uczniów szkół gimnazjalnych) jest niższy w przypadku gimnazjalistów od wyników badania ESPAD z 2011 roku, według których w czasie całego życia, jakiegokolwiek doświadczenia z paleniem miało 57,2% uczniów. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o doświadczenia z paleniem papierosów.

Tab. 10. Palenie papierosów przez młodych mieszkańców gminy Pobiedziska.

Czy paliłeś kiedykolwiek papierosy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Tak	4,3%	19%
Nie	95,7%	81%

Powyższe pytanie odnosiło się do zjawiska eksperymentowania z tą substancją, czyli podejmowania prób palenia tytoniu. W kolejnym pytaniu interesowało nas poznanie rozmiarów grupy aktualnie palących młodych mieszkańców gminy Pobiedziska.

Badani uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie o palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej palenie tytoniu, 8 uczniów paliło w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem mniej niż jednego papierosa tygodniowo, a 2 gimnazjalistów mniej niż jednego papierosa dziennie.

W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 33,3% spośród wszystkich gimnazjalistów, którzy mieli kiedykolwiek kontakt z papierosami. Według ESPAD z 2011 roku, w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 29,8% gimnazjalistów.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie wyników na pytanie o dostępność papierosów.

Tab.11. Dostępność papierosów w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Pobiedziska.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić papierosy jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo trudno	18,7%	1,8%
Raczej trudno	11,5%	10,4%
Trudno, ale jak się poprosi odpowiednie osoby to można	16,5%	23,3%
Raczej łatwo	17,3%	30,1%
Bardzo łatwo	18%	27,8%
Trudno powiedzieć	18%	6,6%

Wraz ze wzrastającym wiekiem ankietowanych, dostęp do papierosów okazuje się coraz łatwiejszy. 16,5% uczniów szkoły podstawowej wskazało na możliwość dostępu do papierosów w sytuacji, gdy zakupi je inna osoba, a dla 35,3% uczniów z tej grupy wiekowej zakup papierosów jest łatwy i bardzo łatwy. Odsetek uczniów gimnazjum, którzy oceniają zakup papierosów jako raczej łatwy oraz bardzo łatwy wynosi 57,9%. **Powinno to uświadamiać dorosłym, że młodzi ludzie mają stanowczo zbyt mało ograniczony dostęp do nikotyny, mimo iż prawo zabrania sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.**

27,8% gimnazjalistów wskazuje, że dostęp do papierosów jest dla nich bardzo łatwy. Uzyskane wyniki są niższe do wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których odsetek uczniów określających zdobycie papierosów jako bardzo łatwe zadanie wśród gimnazjalistów wyniósł 48,1%.

W przypadku pytania uczniów o inicjatywę dotyczącą palenia papierosów, najczęściej początek palenia był rezultatem własnej decyzji (56% odpowiedzi gimnazjalistów). Badani wskazywali również na wpływ rówieśników. Uzyskane wyniki świadczą o tym, że palenie niekoniecznie musi być powodowane motywacjami społecznymi i chęcią dopasowania się do grupy rówieśniczej. Młodzi ludzie często samodzielnie decydowali się na sięgnięcie po papierosy, lecz ich dokładne motywacje nie są jednak znane.

Tab. 12. Okoliczności zapalenia pierwszego papierosa. Odsetek dotyczy osób, które deklarowały wcześniej palenie tytoniu.

Gdzie po raz pierwszy palileś?	Gimnazjum
Szkoła	10%
Dyskoteka/pub	3,3%
Wakacje	43,3%
Czas wolny/po lekcjach	40%
Dom	3,3%
Inna sytuacja	-

Osoby badane pytane o okoliczności zapalenia pierwszego papierosa, najczęściej wskazywały czas wolny i wakacje jako początek kontaktu z papierosami. Wakacje to często czas spędzany z dala od domu i rodziców, nawiązywania nowych znajomości. Może on sprzyjać eksperymentowaniu z używkami, do którego dzieci i młodzież mogą być zachęcane w czasie wakacyjnych wyjazdów. Uczniowie wskazywali również na szkołę jako miejsce, w którym mieli pierwszy kontakt z papierosami.

Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy

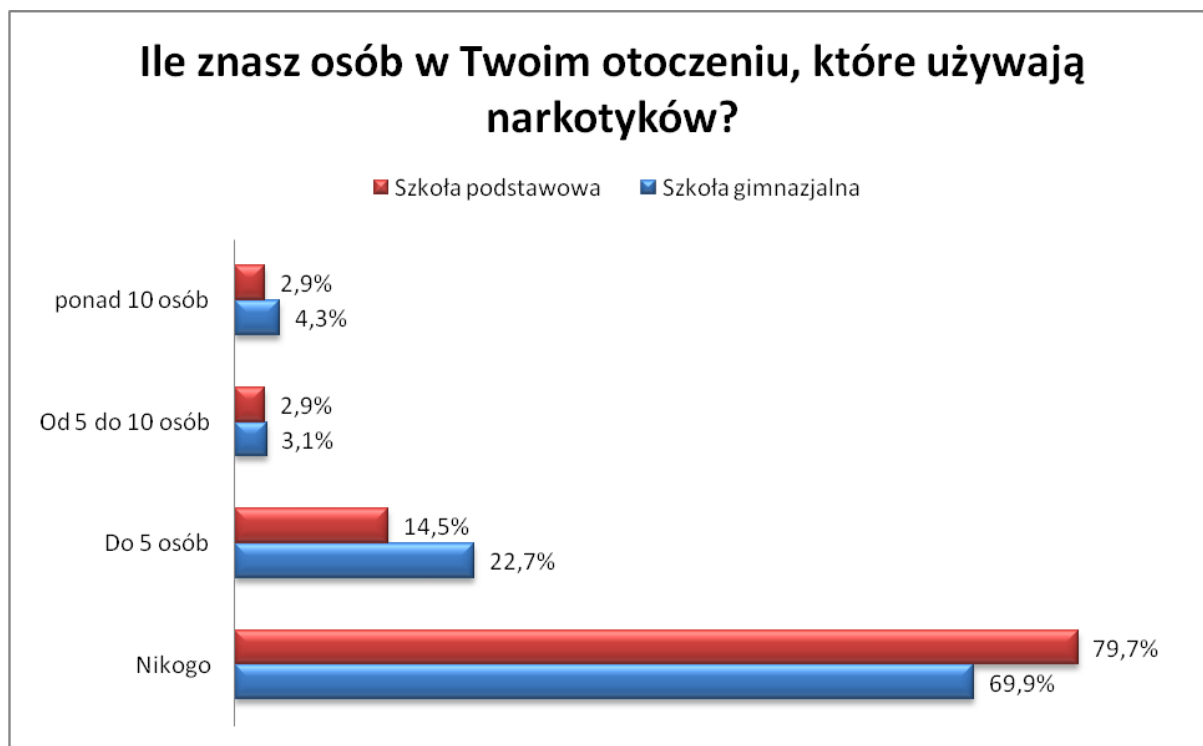
2% uczniów szkół gimnazjalnych miało chociaż raz w życiu doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych. W przypadku gimnazjalistów średni wiek inicjacji narkotykowej wyniósł 14 lat. **Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że zjawisko zażywania narkotyków jest niewielkie wśród młodych mieszkańców gminy Pobiedziska.**

Tab. 13. Używanie narkotyków przez młodych mieszkańców gminy Pobiedziska.

Czy użyłeś kiedykolwiek narkotyku?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Tak	-	4,3%
Nie	100%	95,7%

Problem używania narkotyków przez młodych ludzi widoczny jest przy pytaniu o to, ile zna się osób używających substancji odurzających. Poznanie rozpowszechnienia używania

substancji w najbliższym otoczeniu pozwala w przybliżeniu oszacować ryzyko sięgania po nie. W szkołach podstawowych 20,3% uczniów zna osoby używające narkotyków, natomiast w szkołach gimnazjalnych odsetek ten wyniósł 30,1%.

Według badań ESPAD z 2011 roku, 61,7% gimnazjalistów ma wśród swoich przyjaciół osoby, które palą marihuanę lub haszysz, 22,7% gimnazjalistów deklaruje, że ma wśród przyjaciół osoby, które biorą środki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza, 16,2% gimnazjalistów ma wśród przyjaciół osoby, które biorą ecstasy, zaś 17,5% gimnazjalistów ma wśród przyjaciół osoby używające środków wziewnych.

Tab. 14. Dostępność narkotyków w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Pobiedziska.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić narkotyki jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo trudno	22,9%	18,4%
Raczej trudno	15%	20,2%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	12,1%	21,5%
Raczej łatwo	6,4%	9,2%
Bardzo łatwo	2,9%	4,9%
Nie wiem	40,7%	25,8%

Jeżeli chodzi o dostęp do narkotyków wśród dzieci i młodzieży uczącej się, na poziomie szkoły podstawowej zaledwie 9,3% uczniów twierdzi, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy oraz bardzo łatwy. W gimnazjum w ten sposób odpowiedziało 14,1% nastolatków.

Tab. 15. Wiedza na temat miejsc, w których można kupić narkotyki.

Gdzie, według Ciebie, najłatwiej można kupić narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Na podwórku	6,9%	9%
Na dyskotecę	16%	14,3%
W szkole	12,2%	7,1%
Można zamówić przez telefon	6,9%	6,7%
Można zamówić przez Internet	14,4%	20%
Nie wiem	43,6%	42,9%

Ponad 40% uczniów szkół podstawowych oraz ponad 40% gimnazjalistów deklaruje, że nie posiada wiedzy na temat tego, gdzie można najłatwiej zaopatrzyć się w narkotyki. Badani uczniowie ze szkoły gimnazjalnej najczęściej wskazują na internet jako miejsce, gdzie można kupić narkotyki, natomiast według 14,3% uczniów szkoły podstawowej, narkotyki można kupić na dyskotecę. Niepokoi informacja, że dla niektórych uczniów (w szczególności

uczniów szkoły podstawowej) miejscem, w którym najłatwiej można kupić narkotyki, jest szkoła.

Zapytaliśmy również uczniów, którzy deklaruje używanie narkotyków, o okoliczności pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi. Dwóch uczniów szkoły gimnazjalnej spożyło narkotyki na wakacjach, natomiast dwóch kolejnych uczniów z tej grupy - w czasie wolnym po szkole.

Jeżeli chodzi o inicjatywę pierwszego kontaktu z narkotykami, trzech badanych gimnazjalistów odpowiedziało, że spróbowało narkotyków z własnej inicjatywy, natomiast dwóch uczniów przyznało, że zostali namówieni do tego przez swoich znajomych.

Zadaliśmy również pytanie o to, jak często młodzi ludzie używają narkotyków. Dwóch gimnazjalistów spożywa narkotyki okazjonalnie, natomiast kolejnych dwóch uczniów spróbowało tej substancji tylko raz w życiu.

Istotną informacją jest rodzaj substancji odurzających, po które sięgają młodzi ludzie oraz częstotliwości używania tych substancji w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Czterech gimnazjalistów zażywało marihuanę.

Pozytywną informacją uzyskaną podczas badania są deklaracje większości uczniów, że nie sięgnęliby po narkotyki, nawet gdyby zdarzyła się ku temu okazja. W ten sposób odpowiadało 98,6% uczniów szkół podstawowych oraz 93,9% gimnazjalistów. Informacje te mogą świadczyć o dużej świadomości związanej ze szkodliwością narkotyków oraz konsekwencjami ich zażywania wśród uczniów.

Rosnącym problemem, z którym boryka się wiele krajów jest dostępność na rynku produktów nazywanych dopalaczami. Postanowiliśmy zbadać skalę zjawiska stosowania dopalaczy wśród młodych mieszkańców gminy Pobiedziska. Żaden uczeń nie odpowiedział twierdząco na pytanie o zażywanie dopalaczy.

Tab. 16. Używanie dopalaczy przez młodych mieszkańców gminy Pobiedziska.

Czy użyłeś kiedykolwiek dopalaczy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Tak	-	-
Nie	100%	100%

Następne pytanie dotyczyło dostępności dopalaczy wśród młodych mieszkańców gminy Pobiedziska. 1/2 badanych uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na temat dostępności tych substancji w najbliższej okolicy. Dla 35,3% badanych z tej grupy wiekowej zakup dopalaczy jest bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 9,4% badanych deklaruje, że jest to raczej łatwe oraz bardzo łatwe zadanie. Wśród uczniów gimnazjum wyniki rozkładają się następująco: 28,8% gimnazjalistów nie posiada wiedzy na ten temat; dla 31,9% gimnazjalistów zakup dopalaczy oceniany jest jako bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 17,1% gimnazjalistów ocenia to zadanie jako raczej łatwe bądź bardzo łatwe.

Tab. 17. Dostępność dopalaczy w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Pobiedziska.

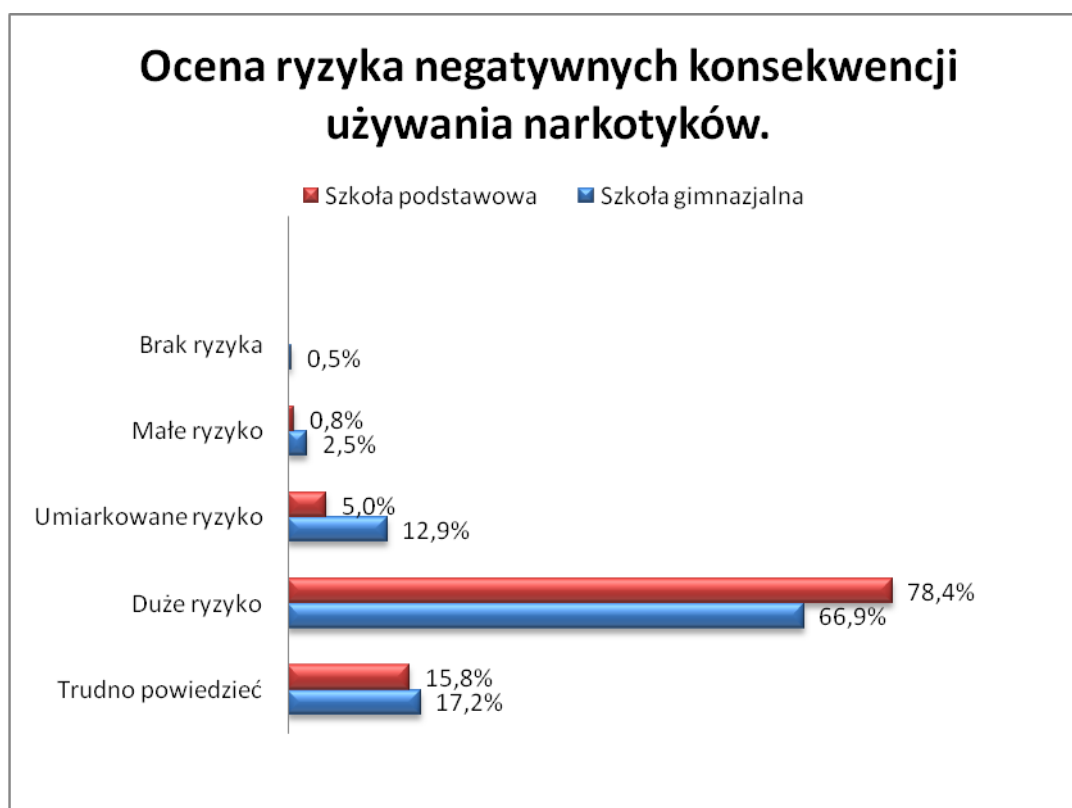
Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić dopalacze jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo trudno	17,3%	8,6%
Raczej trudno	18%	23,3%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	12,9%	22,2%
Raczej łatwo	5,8%	11%
Bardzo łatwo	3,6%	6,1%
Trudno powiedzieć	42,4%	28,8%

Badani młodzi mieszkańcy gminy Pobiedziska oceniają zakup dopalaczy jako łatwiejszy od młodych uczestników badania ESPAD z 2011 roku, w którym 40,5% gimnazjalistów oceniło dopalacze jako raczej łatwo lub bardzo łatwo dostępne.

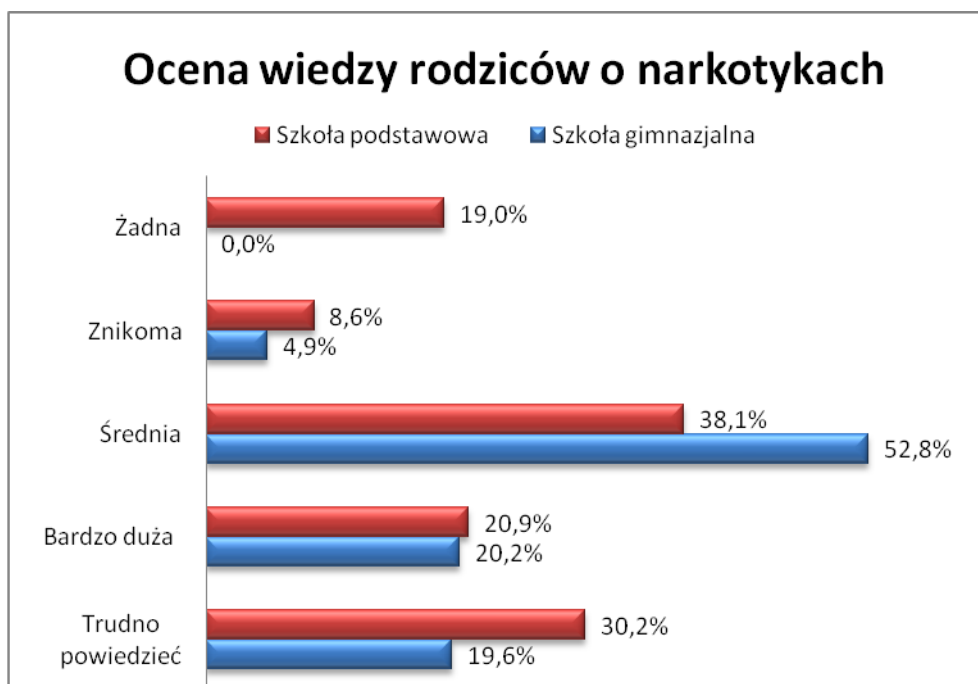
Zapytaliśmy również badanych o to, czy gdyby mieli okazję spróbować dopalaczy, to czy zdecydowaliby się na to. 1,2% gimnazjalistów i 1,4% uczniów szkoły podstawowej przyznało, że spróbowałiby dopalaczy, gdyby mieli okazję.

Zapytaliśmy uczniów o przebywanie pod wpływem substancji psychoaktywnych (alkoholu, dopalaczy, narkotyków) na terenie szkoły. 4 uczniów szkoły gimnazjalnej i 3 uczniów szkoły podstawowej miało tego typu doświadczenie.

Uczniowie zostali również poproszeni o ocenę tego, jak bardzo ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą, kiedy używają narkotyków. Większość uczniów, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzega ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 78,4% uczniów szkół podstawowych oraz 66,9% gimnazjalistów deklaruje, że używanie narkotyków jest bardzo szkodliwe.

Należy podkreślić, że stosunkowo niewielki odsetek badanych deklaruje, że narkotyki wcale nie są szkodliwe dla zdrowia osób używających tych substancji.

Uczniowie z gminy Pobiedziska zostali również poproszeni o ocenę wiedzy i postaw swoich rodziców wobec narkotyków. W przeważającej części młodzi ludzie w szkole gimnazjalnej ocenili wiedzę swoich rodziców o narkotykach jako średnią - odpowiedziało tak 52,8% gimnazjalistów. 30,2% uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na ten temat, 19% uczniów szkół podstawowych deklaruje, że ich rodzice nie posiadają żadnej wiedzy na temat narkotyków, a 20,9% uczniów szkół podstawowych oraz 20,2% gimnazjalistów ocenia wiedzę rodziców o narkotykach jako bardzo dużą.

61,4% uczniów szkół podstawowych oraz 71,2% uczniów szkół gimnazjalnych deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 29,5% uczniów szkół podstawowych oraz 68,1% uczniów szkół gimnazjalnych uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

W przypadku pytania o reakcję rodziców na używanie narkotyków przez własne dzieci, większość uczniów wskazywała odpowiedzi sugerujące aktywną postawę krytyczną wobec takiego faktu i próbę znalezienia rozwiązania. Zestawienie wyników dla tego zagadnienia przedstawione zostało w poniższej tabeli.

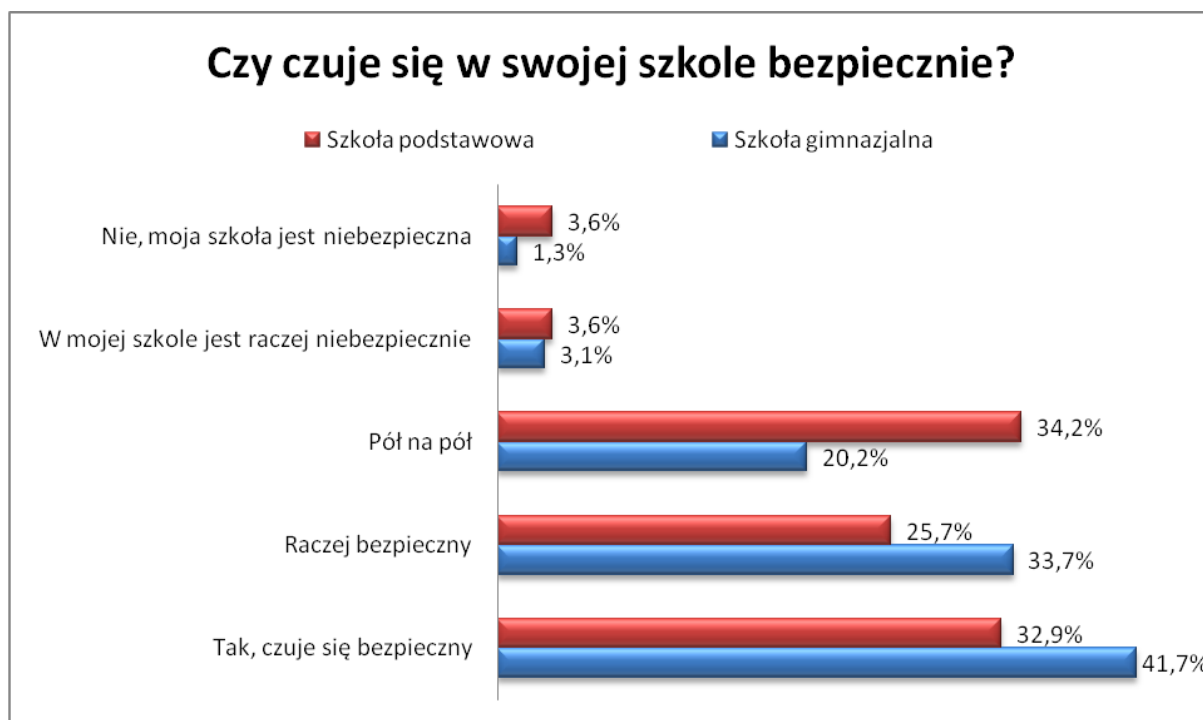
Tab. 18. Postawy rodziców wobec zażywania narkotyków w oczach uczniów.

Jak myślisz, jak zareagowałoby Twój rodzice, gdyby dowiedzieli się, że zażywasz narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Ukarali	28,8%	26%
Próbowali pomóc znaleźć przyczynę	45,7%	42,2%
Pokrzyczeli i „odpuścili”	3,3%	5%
Zmartwiliby się	16,5%	22,5%
Nic by nie zrobili	0,5%	-
Inne	5,2%	4,3%

Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Poziom agresywności dorastającej młodzieży wzrasta, liczne są również akty przemocy dokonywane przez dzieci i młodzież wobec ich rówieśników. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i wchodzenia w kontakty z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w gminie Pobiedziska pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym, a także przeanalizować postawy wychowawcze rodziców wobec własnych dzieci.

Jeżeli chodzi o poczucie bezpieczeństwa na terenie szkoły, bezpiecznie oraz raczej bezpiecznie w szkole czuje się 58,6% uczniów szkół podstawowych oraz 75,4% gimnazjalistów. Niebezpieczeństwo w szkole odczuwa 4,4% gimnazjalistów. Zdecydowana większość badanych uczniów wydaje się czuć bezpiecznie w środowisku szkolnym.

W tym miejscu można przejść do bezpośrednich pytań o akty agresji i przemocy, z jakimi spotykali się młodzi ludzie na terenie szkoły i poza jej obszarem. W dzisiejszych czasach rosnąca agresja w środowisku dzieci i młodzieży staje się problemem narastającym i wymagającym podjęcia aktywnych działań, umożliwiających zwiększenie bezpieczeństwa młodych ludzi. W przypadku pytania o częstotliwość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły, na bardzo częsty i częsty kontakt z takimi sytuacjami wskazało 28,6% uczniów szkół podstawowych i 8,6% uczniów szkół gimnazjalnych. Wyniki te wskazują, że przemoc jest umiarkowanym problemem w szkołach w gminie Pobiedziska. Jednocześnie warto dodać, że 11,7% uczniów gimnazjum i 24,7% uczniów szkoły podstawowej deklaruje, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Tab. 19 Częstość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły.

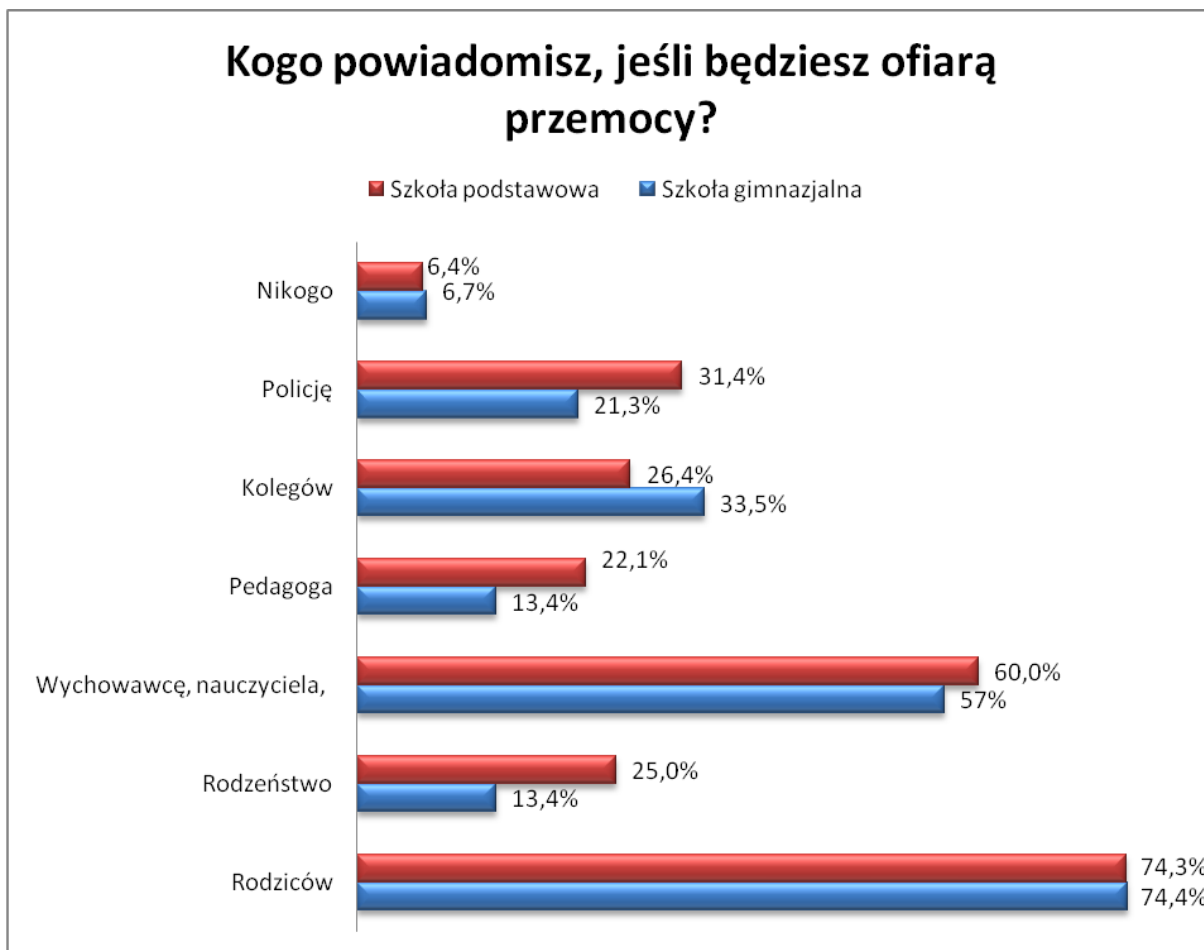
Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	Szkola Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo często	15,7%	1,2%
Często, kilka razy w tygodniu	12,9%	7,4%
Kilka razy w miesiącu	20,7%	24,5%
Rzadko	37,1%	54%
Nie obserwuję wcale	13,6%	12,9%

Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony otoczenia rówieśniczego lub członków rodziny, przyznaje się 25,7% uczniów szkół podstawowych, 29,4% gimnazjalistów. W związku z tym zbadaliśmy, czy młodzi mieszkańcy wiedzą, jak należy postąpić wobec osoby, która doświadcza przemocy ze strony rówieśników oraz gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli są świadkami przemocy. Zdecydowana większość badanych (71,9% uczniów szkół podstawowych, 83,4% gimnazjalistów) posiada taką wiedzę, pozostałych uczniów należałoby poddać edukacji w tej kwestii.

Postawy uczniów wobec zachowań przemocowych można zanalizować na podstawie reakcji, jaką przyjęliby w sytuacji bycia świadkiem przemocy. **3,1% gimnazjalistów deklaruje, że nie zareagowałoby na akt przemocy dokonywany w ich obecności.** Trudno stwierdzić jednak, czy taka postawa wynikałaby z lęku czy też z obojętności wobec zjawiska agresji. Pozytywna informacja wiąże się ze znaczącą ilością uczniów deklarującą poinformowanie innej osoby oraz podjęcie próby złagodzenia konfliktu. Umiarkowanie niepokojący jest wskaźnik uczniów, którzy deklarowali włączenie się do bójki - 9,6% gimnazjalistów zareagowałoby w ten sposób. Należy wziąć pod uwagę, że może on być wyrazem chęci pozowania niż dowodem prawdziwych intencji.

Zapytaliśmy również młode osoby, kogo powiadomią, jeżeli będą ofiarami przemocy. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi. Badani uczniowie bardzo często wskazywali na rodziców (74,4% gimnazjalistów i 74,3% uczniów szkoły podstawowej). Ankietowani uczniowie wskazywali często na wychowawcę, nauczyciela (60% uczniów szkół podstawowych, 57% gimnazjalistów). Badani często deklarowali chęć zwrócenia się do kolegów (26,4% uczniów szkół podstawowych, 33,5% gimnazjalistów). Warto zaznaczyć, że

wśród badanych młodych mieszkańców gminy Pobiedziska były też osoby, które nie powiadomiłyby nikogo o przemocy. Odpowiedziało w ten sposób 6,7% gimnazjalistów oraz 6,4% uczniów szkoły podstawowej.

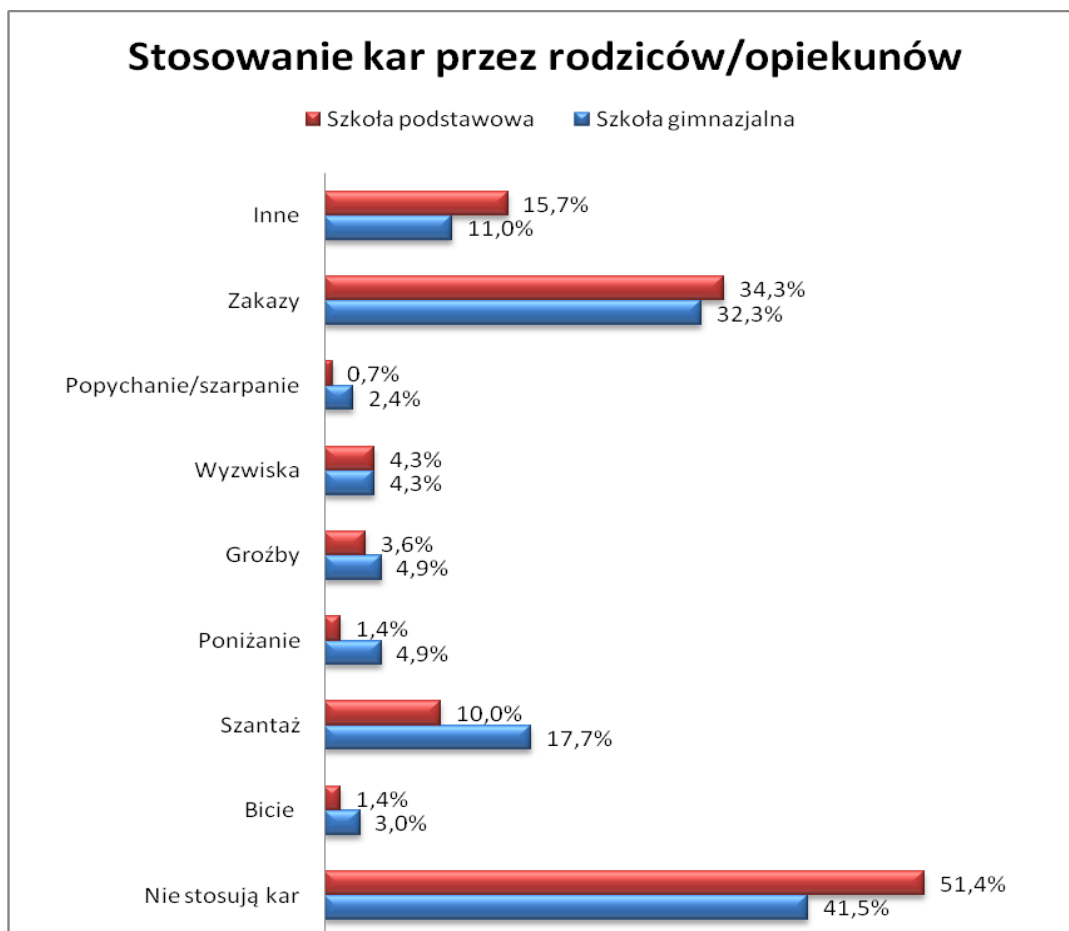

Badania koncentrowały się również na przemocy w rodzinie, relacjach młodych ludzi z rodzicami i postawach wychowawczych rodziców wobec własnych dzieci. 82,5% uczniów szkół podstawowych oraz 83,2% oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre oraz raczej dobre. Zaledwie 3,9% uczniów szkół gimnazjalnych określiło swoje stosunki z rodzicami jako złe oraz bardzo złe. Dzięki utrzymywaniu dobrych relacji dzieci z rodzicami, dom rodzinny staje się bezpiecznym miejscem dla młodej osoby.

Tab. 20. Jakość relacji młodych mieszkańców gminy Pobiedziska.

Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Bardzo dobre	62,4%	52,9%
Raczej dobre	20,1%	30,3%
Raz dobre, a raz złe	16,5%	12,9%
Raczej złe	-	2,6%
Bardzo złe	-	1,3%

W odniesieniu do postaw wychowawczych rodziców, w ankiecie pojawiło się pytanie o stosowanie kar wobec dzieci i formę, jaką ewentualne kary przybierają. Odpowiedzi uczniów zostały przedstawione na poniższym wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Na podstawie otrzymanych rezultatów można stwierdzić, że **istnieje znaczny odsetek rodziców niestosujących kar wobec własnych dzieci**. W szkołach podstawowych wyniósł on 51,4%, w gimnazjach 41,5%. **Z jednej strony brak stosowania kar w wychowaniu dzieci może świadczyć o braku konieczności takich zachowań bądź łagodnej i liberalnej postawie rodziców. Z drugiej strony może być również dowodem zbyt pobłażliwych zachowań rodziców w sytuacji, kiedy pewne rodzaje kar (w postaci pozbawienia przywilejów) wydają się potrzebne w procesie wychowania dzieci.** Kary, jeśli już występują, to najczęściej przybierają formę różnego rodzaju zakazów. Do stosowania przez rodziców kar fizycznych w postaci bicia przyznało się 3% gimnazjalistów i 1,4% uczniów szkoły podstawowej.

Hazard i inne ryzykowne zachowania

Gry hazardowe stanowią poważny, choć dość często pomijany problem społeczny. Istnieje wiele możliwości uprawiania gier hazardowych: udział w loteriach pieniężnych, gra na automatach, odwiedzanie kasyna. Istnieje również możliwość uprawiania gier hazardowych w Internecie oraz poprzez uczestnictwo w loteriach SMS. Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy nie tylko dorosłych, ale również dzieci i młodzież. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając młodych mieszkańców gminy Pobiedziska o ich osobiste doświadczenia.

Dane zawarte w poniższej tabeli pokazują, że 27,9% uczniów szkół podstawowych i 28,2% gimnazjalistów wzięło przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Tab. 21. Udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, w których wysła się płatne smsy.

Udział w konkursach organizowanych przez gazety, TV, operatorów telefonicznych	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Nigdy	72,1%	71,8%
1 raz	18,6%	18,4%
Kilka razy (2-9)	9,3%	9,8%
10 lub więcej razy	0,0%	0,0%

Kolejne pytanie dotyczyło doświadczenia związanego z grą na automatach w salonach gier. Poniższa tabela zawiera dane, które pokazują, że 42,9% uczniów szkół podstawowych oraz 40,5% gimnazjalistów przynajmniej raz w życiu zagrało na automatach.

Tab. 22. Granie na automatach, w salonach gier.

Granie na automatach, w salonach gier	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Nigdy	57,1%	59,5%
1 raz	16,4%	13,8%
Kilka razy (2-9)	12,1%	21,8%
10 lub więcej razy	14,4%	4,9%

Zdecydowanie mniej uczniów deklaruje obstawianie przynajmniej raz w życiu zakładów bukmacherskich. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 12,9% gimnazjalistów i 7,9% uczniów szkoły podstawowej.

Tab. 23. Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix.

Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Nigdy	92,1%	87,1%
1 raz	5,0%	3,1%
Kilka razy (2-9)	0,7%	8,0%
10 lub więcej razy	2,2%	1,8%

Niewielu badanych młodych mieszkańców gminy Pobiedziska deklaruje udział w jakichkolwiek grach na pieniądze w Internecie. Przynajmniej raz w życiu miało takie doświadczenia 16,6% gimnazjalistów i 9,3% uczniów szkół podstawowych.

Tab. 24. Granie w jakiegokolwiek gry na pieniądze w Internecie.

Granie w jakiegokolwiek gry na pieniądze w Internecie	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum
Nigdy	90,7%	83,4%
1 raz	2,1%	6,2%
Kilka razy (2-9)	2,9%	8,6%
10 lub więcej razy	4,3%	1,8%

Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy Pobiedziska są gry na automatach oraz udział w konkursach organizowanych przez operatorów telefonicznych, telewizję itp. Badania ESPAD z 2011 roku pokazują, że około jedna trzecia młodzieży gimnazjalnej (32,9%) ma za sobą doświadczenia gry na pieniądze.

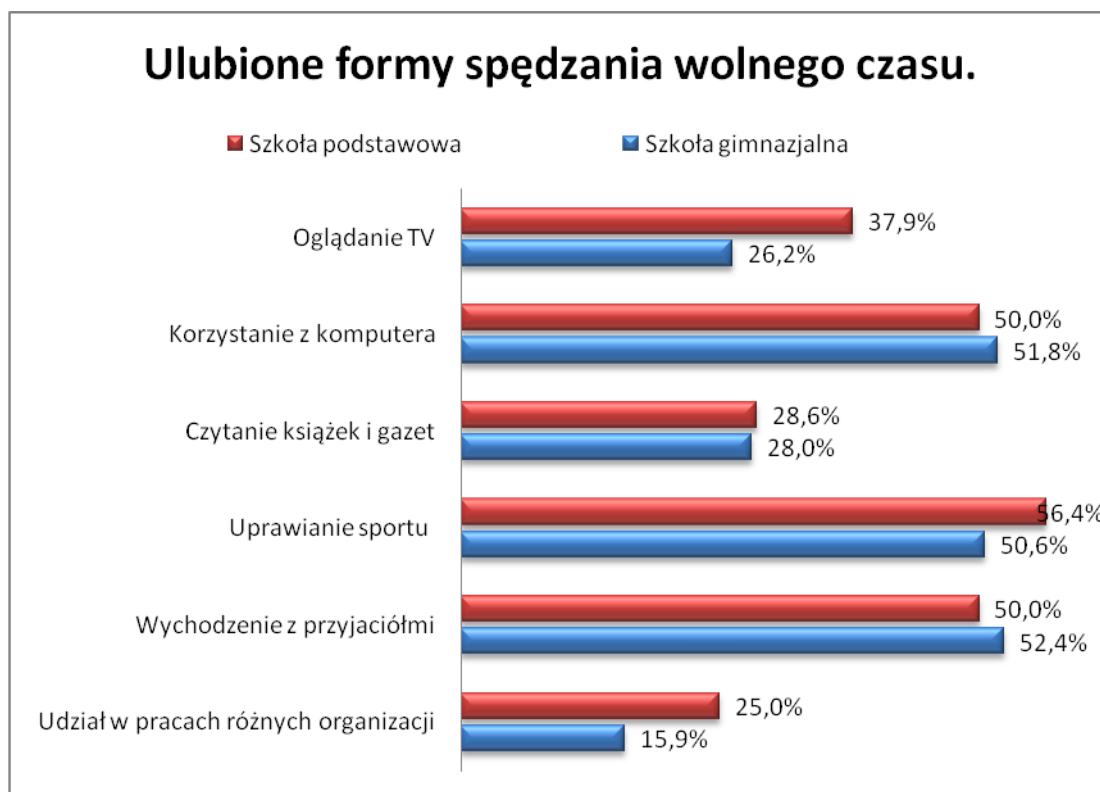
Uczniom szkół gimnazjalnych zadano również pytania dotyczące zachowań seksualnych oraz przekonań związanych z tymi zachowaniami. Inicjację seksualną ma za sobą 6 gimnazjalistów. Średni wiek inicjacji seksualnej to 14,2 lat.

Kolejne pytanie dotyczyło doświadczania niechcianych kontaktów seksualnych. Wśród gimnazjalistów, 7 uczniów deklarowało doświadczenie takiego kontaktu (5 uczniów - jeden raz, 2 uczniów - dwa lub więcej razy).

W mediach coraz częściej poruszany jest problem młodych ludzi, którzy świadczą usługi seksualne za różnego rodzaju korzyści materialne. W badaniu młodzi mieszkańcy gminy Pobiedziska zostali również zapytani o stosunek do świadczenia tego typu usług. 18,8% badanych gimnazjalistów deklaruje, że nie widzi niczego niestosownego w kontaktach seksualnych za pieniądze/prezenty. Występują różnice w odpowiedziach badanych dziewcząt i chłopców: 10,4% gimnazjalistek i 27,3% gimnazjalistów odpowiedziało, że nie widzi niczego złego w świadczeniu usług seksualnych za korzyści materialne.

Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą

Internet jest bardzo popularnym medium wśród dzieci i młodzieży. Nawet jeśli dziecko nie ma w domu komputera z dostępem do Internetu, nie oznacza to wcale, że nie ma ono dostępu do sieci internetowej. Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z tego medium może wiązać się z występowaniem pewnych zagrożeń na jakie narażeni są młodzi ludzie. W badaniu postanowiliśmy poznać nawyki korzystania z komputera młodych mieszkańców gminy Pobiedziska oraz ich znajomość zagrożeń, jakie mogą wiązać się z korzystaniem z komputera i Internetu.

W badaniu zapytaliśmy uczniów o ulubione formy spędzania wolnego czasu. Najczęściej wybieraną przez uczniów szkół podstawowych formą spędzania wolnego czasu jest korzystanie z komputera (50%), wychodzenie z przyjaciółmi (50%) oraz uprawianie sportu (56,4%). Gimnazjaliści odpowiedzieli w bardzo podobny sposób do uczniów szkoły podstawowej - uczniowie z tej grupy wiekowej lubią spędzać wolny czas korzystając z komputera (51,8%), uprawiając sport (50,6%), oraz wychodząc z przyjaciółmi (52,4%).

Najrzadziej badani młodzi mieszkańcy gminy Pobiedziska biorą udział w pracach różnych organizacji oraz czytają książki i gazety.

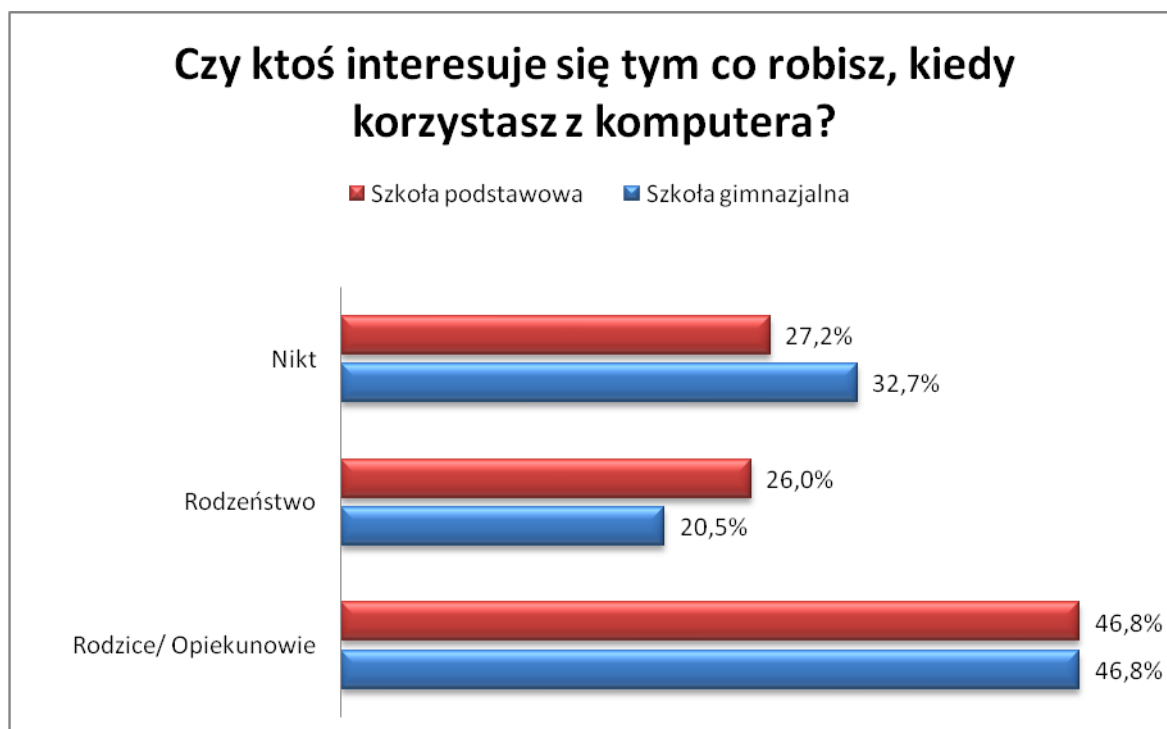
Jak widzimy na powyższym wykresie, 27,9% uczniów szkół podstawowych oraz 52,1% uczniów szkół gimnazjalnych spędza przed komputerem od jednej do trzech godzin dziennie. 40,7% uczniów szkoły podstawowej oraz 27% gimnazjalistów spędza codziennie przed komputerem mniej niż godzinę, zaś 8% uczniów szkół gimnazjalnych i 15,7% uczniów szkoły podstawowej spędza przed komputerem ponad 5 godzin dziennie, co może wskazywać na występowanie uzależnienia od komputera.

Młodzież gimnazjalna z gminy Pobiedziska najczęściej używa komputera do korzystania z Internetu. 52,9% uczniów szkół podstawowych oraz 48,8% gimnazjalistów wykorzystuje komputer do nauki. 40,7% uczniów szkół podstawowych i 48,8% gimnazjalistów w gminie Pobiedziska najczęściej używa komputera do grania w gry.

Internet wzbudza wśród wielu dorosłych osób duże obawy. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej, większość opiekunów osób małoletnich (58%) obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w internecie.⁵ W badaniu chcieliśmy dowiedzieć się, czy dorosłe osoby interesują się tym, co ich dzieci robią, kiedy korzystają z komputera. 46,8% uczniów szkół podstawowych oraz 46,8% gimnazjalistów deklaruje, że ich opiekunowie wykazują zainteresowanie tym, do czego dzieci wykorzystują komputer. Niepokoi fakt, że w przypadku 27,2% uczniów szkół podstawowych i 32,7% gimnazjalistów nikt nie interesuje się tym, co robią młodzi ludzie, gdy korzystają z komputera.

⁵ CBOS, „Zagrożenia w Internecie”, 2008.

Zapytaliśmy również badanych, czy znają pojęcie cyberprzemocy oraz czy sami byli kiedyś jej ofiarami. Pozytywną informacją jest to, że zdecydowana większość gimnazjalistów (94,5% uczniów) oraz uczniów szkół podstawowych (70,5%) zna to pojęcie i jest świadoma zagrożenia. Badani uczniowie stosunkowo rzadko bywają ofiarami tego typu przemocy. Twierdząco odpowiedziało na to pytanie 13,5% uczniów szkół gimnazjalnych i 5,5% uczniów szkół podstawowych. 69,8% uczniów szkół podstawowych oraz 76,7% gimnazjalistów uznaje jako niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 20 respondentów. 11 ankietowanych miało wykształcenie średnie, 3 badanych – wyższe, 4 ankietowanych – zawodowe, 2 respondentów- wykształcenie podstawowe. Średnia wieku ankietowanych osób wyniosła 36 lat. Czterech ankietowanych było właścicielami badanych punktów sprzedaży alkoholu. We wszystkich badanych punktach sprzedawane były napoje alkoholowe. Ponadto, spośród wszystkich punktów, w 19 z nich można było również nabyć wyroby tytoniowe.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w 20 punktach sprzedaży alkoholu w gminie Pobiedziska miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
- sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol.

Wyniki badania

Pierwsze zagadnienie dotyczyło zakresu wiedzy na temat alkoholu zawartego w różnych trunkach. Zapytaliśmy, czy alkohol zawarty w wódce jest (Pana/Pani zdaniem) bardziej groźny od tego w piwie. 9 badanych osób nie miało zdania na ten temat, 10 ankietowanych odpowiedziało „nie”, Można więc wnioskować, że świadomość badanych sprzedawców w tym zakresie jest wysoka. Alkohol zawarty w każdym napoju alkoholowym jest tak samo groźny. Jedyna różnica polega na procentowej zawartości w poszczególnych trunkach. Trzeba jednak pamiętać, że jest to ta sama substancja.

Kolejne pytania dotyczyły **spożywania napojów alkoholowych w punktach ich sprzedaży**. Zapytaliśmy sprzedawców, czy uważają takie zachowanie za niestosowne. Zdecydowana większość badanych (16 osób) uważa takie zachowanie za niestosowne.

W związku z powyższym, interesowała nas częstotliwość spożywania napojów alkoholowych w tych punktach. 9 respondentów odpowiedziało, że sytuacja taka „w ogóle się nie zdarza”, 2 badanych- „prawie codziennie”, 4 pracowników – „raz, dwa razy w miesiącu”. **Można wnioskować, że w niektórych badanych punktach sprzedaży alkoholu sprzedawcy mają z tym problem.**

Tab. 25. Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu.

Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu.	Ilość odpowiedzi
Prawie codziennie	2 odpowiedzi
Średnio raz w tygodniu	4 odpowiedzi
Raz, dwa razy w miesiącu	4 odpowiedzi
Nie zdarza się	9 odpowiedzi

W badaniu interesowało nas również **zjawisko zagrożenia społecznego, które może być powodowane przez osoby spożywające alkohol**. Zapytaliśmy, czy takie osoby stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w danym środowisku lokalnym. 7 badanych stwierdziło, że osoby pijące nie stanowią zagrożenia, 8 badanych przyznało, że takie osoby stanowią zagrożenie, natomiast 5 badanych nie miało zdania na ten temat.

Tab. 26. Opinia respondentów na temat zagrożenia dla bezpieczeństwa ze strony osób pijących alkohol .

Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa?	Ilość odpowiedzi
Tak, stanowią zagrożenie	7 odpowiedzi
Nie, nie stanowią zagrożenia	8 odpowiedzi
Nie mam zdania	5 odpowiedzi

Warto w tym miejscu odwołać się do badań z Harvard School of Public Health College Alcohol Study (2003), które wskazują na korelację między częstszym i ryzykownym pićm

a nasyceniem okolicy punktami sprzedaży napojów alkoholowych. Wyniki badań opierały się na danych zebranych z 8 uniwersytetów i pokazywały, że na tych obszarach, gdzie nasycenie punktów sprzedaży było wyższe, studenci pili więcej i mieli więcej problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

Interesowało nas również, czy w ostatnim miesiącu zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu. W pięciu badanych punktach sprzedaży miało miejsce takie zdarzenie.

Zapytaliśmy sprzedawców, **czy widzą coś niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej.** 17 badanych odpowiedziało twierdząco na to pytanie, zaś 3 badanych nie widziało niczego niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej.

Zapytaliśmy również, czy zdarzyło się ankietowanym sprzedać osobie nietrzeźwej alkohol. 11 badanych odpowiedziało, że nigdy nie miała miejsca taka sytuacja, co jest zgodne z deklarowanym przekonaniem, że jest to zachowanie niestosowne. **8 badanych sprzedawców odpowiedziało, że zdarza się im sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej.** Niektórzy sprzedawcy w gminie Pobiedziska sprzedają alkohol osobom nietrzeźwym pomimo uznawania tego za niestosowne zachowanie. Sprzedaż alkoholu osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, jest zabroniona przez Ustawę z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, artykuł 15. **Należy zwrócić szczególną uwagę na to zagadnienie podczas szkoleń dla sprzedawców alkoholu.**

Problem spożywania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi poważny problem ogólnopolski. Nasza analiza dotyczyła tego zagadnienia w gminie Pobiedziska. Na początek zapytaliśmy o bezpieczną granicę wieku, od której powinno sprzedawać się napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe.

Tab. 27. Granica wieku, od której można sprzedawać alkohol i papierosy osobom młodym.

Od jakiego wieku powinno sprzedawać sięalkohol ?	...papierosy ?
Bez ograniczeń	-	-
16 rok życia	-	-
18 rok życia	9 odpowiedzi	10 odpowiedzi
21 rok życia	11 odpowiedzi	9 odpowiedzi

W przypadku alkoholu odpowiedzi rozkładały się następująco: 9 badanych wyznaczyło przekroczenie 18 roku życia, a 11 badanych - 21 rok życia. W przypadku papierosów 10 badanych wyznaczyło granicę 18 lat, natomiast 9 badanych uważa, że wyroby tytoniowe powinny sprzedawać się od 21 lat.

Chcieliśmy także zbadać powszechność zjawiska sprzedaży używek osobom nieletnim. Zapytaliśmy sprzedawców, czy znają takie przypadki. **3 badanych sprzedawców wie o sytuacjach sprzedaży alkoholu oraz 4 badanych sprzedawców wie o sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.**

Tab. 28. Przypadki sprzedawania alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim.

Czy znasz przypadki sprzedaży alkoholu osobom nieletnim ?	... sprzedaży papierosów osobom nieletnim ?
TAK	3 odpowiedzi	4 odpowiedzi
NIE	15 odpowiedzi	15 odpowiedzi

Zjawisko sprzedaży używek osobom nieletnim jest w Polsce dość powszechne, a wyniki naszego badania pokazują, że w gminie Pobiedziska problem ten również występuje. Warto w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu” w ramach uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r., gdzie wyraźnie zaznaczono, iż:

„Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić.”

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną ustawą również inne osoby dorosłe (w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów) mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

Zapytaliśmy również bezpośrednio sprzedawców, **czy kiedykolwiek sprzedali papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia**. Żaden badany sprzedawca nie sprzedał alkoholu oraz tytoniu osobom, które nie przekroczyły 18 roku życia. Biorąc pod uwagę ogólnopolską skalę zjawiska, wydaje się prawdopodobne, że odpowiedzi na powyższe pytania mogły nie odzwierciedlać w pełni stanu faktycznego. Zafalszowanie odpowiedzi może być związane ze strachem wyciągnięcia konsekwencji z łamania prawa takim zachowaniem.

Interesowało nas również, jak **często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu alkoholu oraz tytoniu**. W przypadku alkoholu 12 badanych odpowiedziało, że taka sytuacja „zdarza się, ale rzadko”, natomiast w przypadku wyrobów tytoniowych- 13 osób.

Tab. 29. Próby kupowania alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie.

Jak często zdarza się, że osoba, o której wiesz, że jest niepełnoletnia, próbuje kupić ...	nigdy	zdarza się, ale rzadko	co najmniej raz w tygodniu	prawie codziennie
... napoje alkoholowe?	5	12	3	-
... wyroby tytoniowe?	4	13	3	-

„Picie i upijanie się przez dzieci i młodzież jest jednym z największych problemów społecznych współczesnej Polski. Można i trzeba przeciwstawić się mu z całym zdecydowaniem.”⁶

Podsumowując, stosunkowo dużo młodych ludzi podejmuje próby zakupu alkoholu bądź papierosów, bądź obu używek naraz. Jest to poważne zjawisko i sprzedawcy powinni być przygotowani do właściwego zareagowania w takich przypadkach. Zapytaliśmy ich, czy czują się skrupowani i czy mają śmiałość poprosić o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta, w przypadku, kiedy mają wątpliwość, co do jego pełnoletniości. Dwóch badanych

⁶ „Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholu” Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r.

sprzedawców odczuwa skrepowanie w tej sytuacji, lecz nie podają towaru o który prosi klient, natomiast jeden sprzedawca sklepu odpowiedział, że odczuwa skrepowanie w przypadku proszenia klienta o dowód i czasami podaje towar, o który prosi kupujący. **Ogólna tendencja wskazuje na bardzo dobre przygotowanie badanych sprzedawców do odmawiania osobom nieletnim sprzedaży artykułów zabronionych dla nich do zakupu.**

W tym miejscu należy odwołać się do Art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gdzie wyraźnie podkreślono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletności nabywcy, sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Jest to podstawowe prawo sprzedawcy. Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia, grozi grzywną i utratą zezwolenia.

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy o ocenę funkcjonowania kontroli sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych w gminie. Większość badanych pozytywnie wypowiada się o funkcjonowaniu kontroli sprzedaży obu używek. 5 badanych sprzedawców uznało, że kontrola punktów sprzedaży tych substancji funkcjonuje *średnio*, 2 osoby przyznały, że kontrola działa słabo, 10 osób odpowiedziało, że funkcjonuje *dobrze*, a jedna osoba - *bardzo dobrze*.

Wnioski

We wnioskach badań przeprowadzonych w gminie Pobiedziska można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców gminy Pobiedziska.

- a) Za najważniejsze problemy w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali bezrobocie, alkoholizm i ubożenie społeczeństwa. Z pewnością w tych sferach są największe oczekiwania wobec władz, związane z podjęciem działań umożliwiających zwiększenie poziomu zatrudnienia, przeciwdziałanie ubóstwu oraz rozwiązywanie problemu uzależnień.
- b) Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk. Jednym z jego skutków jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. 50,5% badanych mieszkańców gminy Pobiedziska deklaruje, że doświadczyło w swoim życiu bezrobocia.
- c) Wśród najbardziej zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym grup w gminie, badani mieszkańcy wymieniają osoby uzależnione oraz osoby starsze.
- d) Zaledwie 20,2% badanych mieszkańców posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.
- e) Problem nadużywania alkoholu jest wymieniany jako jeden z najważniejszych problemów społecznych przez mieszkańców. 57,3% badanych mieszkańców zauważa wzrost spożywania napojów alkoholowych w otoczeniu, zaś 50,5% respondentów przyznaje, że w czasie ostatniego roku było świadkiem lub doświadczyło nagannego zachowania młodzieży. 54% badanych uważa alkohol za

towar szczególny i postuluje za kontrolowaniem jego sprzedaży. Zaledwie 22,8% badanych posiada wiedzę o prowadzonych lokalnie działaniach mających na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.

- f) Umiarkowanie niskim problemem wśród badanych mieszkańców gminy Pobiedziska jest problem narkotyków. 7,8% badanych mieszkańców przyznaje się do przynajmniej jednorazowego użycia narkotyku w swoim życiu.
- g) Problemem środowiskowym w gminie Pobiedziska jest przemoc. 26,5% ankietowanych przyznała, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy fizycznej, a 41% badanych zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy psychicznej. Ponadto 43% respondentów odpowiedziało, że zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców czy opiekunów. Należy podkreślić, że większość badanych (76%) posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy.
- h) Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem staje się coraz bardziej rozpowszechniony. 54% badanych mieszkańców wzięło przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 13% badanych grało przynajmniej raz w życiu na automatach, 16% badanych obstawiało przynajmniej raz w życiu zakłady bukmacherskie, zaś 1% badanych przyznało, że grało kiedykolwiek w grę na pieniądze w Internecie.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.

- a) Wraz z wiekiem badanych uczniów wzrasta odsetek młodych uczniów eksperymentujących z alkoholem i papierosami. Najbardziej rozpowszechnione wśród badanych gimnazjalistów jest spożywanie napojów alkoholowych. W grupie badanych uczniów szkół podstawowych problem eksperymentowania z używkami oraz substancjami psychoaktywnymi jest niewielki. Rozpowszechnienie picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania substancji psychoaktywnych wśród badanych

młodych mieszkańców gminy Pobiedziska jest na niższym poziomie w porównaniu do wyników badań ogólnopolskich.

- b) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest stosunkowo poważnym problemem. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. Przyznało się do tego 42,1% badanych gimnazjalistów. Ponadto, 8% gimnazjalistów spośród ogółu badanych uczniów upiło się tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem.
- c) Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież często wskazują na picie okazjonalne, chęć zaimponowania lub presję rówieśników, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.
- d) Badania wykazały, że niewielki odsetek badanych młodych mieszkańców gminy Pobiedziska ma kontakt z tytoniem. Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznało się 19% badanych gimnazjalistów.
- e) 4,3% uczniów szkoły gimnazjalnej deklaruje doświadczenie z narkotykami.
- f) Jednocześnie niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do substancji psychoaktywnych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych.
- g) Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarza czas wolny oraz wakacje dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów.
- h) Problemem w gminie Pobiedziska są przypadki agresji i przemocy, z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony rodziny lub otoczenia rówieśniczego, przyznaje się 25,7% badanych uczniów szkół podstawowych, 29,4% badanych gimnazjalistów.
- i) Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy Pobiedziska są gry na automatach i udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję i operatorów telefonicznych. Zdecydowanie

mniej badanych uczniów we wszystkich grupach wiekowych obstawiało zakłady bukmacherskie lub grało na pieniądze w Internecie.

3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

- a) Analiza postaw wychowawczych badanych mieszkańców gminy Pobiedziska wykazała, że w większości nie uznają specjalnych okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Te wyniki mogą być wskaźnikiem właściwych postaw rodzicielskich wobec wychowania młodych ludzi, w którym przemoc nie powinna mieć miejsca.
- b) Większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach.
- c) Zdecydowana większość badanych uczniów deklaruwała, że zareagowałoby w sytuacji bycia świadkiem zachowania agresywnego, co jest pozytywnym zjawiskiem i pokazuje, że młodzi ludzie nie są obojętni wobec zjawiska agresji.
- d) Badani uczniowie, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzegają ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 61,4% badanych uczniów szkół podstawowych oraz 71,2% badanych uczniów szkół gimnazjalnych deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 29,5% badanych uczniów szkół podstawowych i 68,1% badanych uczniów szkół gimnazjalnych uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).
- e) W grupie młodych ludzi 98,6% badanych uczniów szkół podstawowych, 93,9% badanych gimnazjalistów, deklaruje że nie sięgnęłoby po narkotyki, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Świadczy to o dużej świadomości związanej ze szkodliwością substancji odurzających.
- f) Większość badanych uczniów jest świadoma zagrożenia cyberprzemocą oraz uznaje za niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

4. Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.

- a) Wśród ankietowanych pracowników punktów sprzedaży, zdecydowana większość osób sprzeciwia się sprzedawaniu napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, pomimo to 8 badanych sprzedawców przyznało, że zdarza się im sprzedawać alkohol osobom nietrzeźwym. Takie postępowanie stoi w sprzeczności z artykułem 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, należy więc przywiązywać wagę do tego, aby artykuł ten był przestrzegany.
- b) Osoby spożywające alkohol są uznawane za umiarkowane zagrożenie, a na terenie punktów sprzedaży czasami zdarzają się nieprzyjemne zajścia związane z piciem napojów alkoholowych. W 5 punktach sprzedaży w gminie Pobiedziska doszło do takiego zdarzenia w ciągu ostatniego miesiąca.
- c) Ankieta wykazała, że umiarkowanie dużo osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych bądź papierosów. Badanie wskazuje, że w punktach sprzedaży badani sprzedawcy nie sprzedają zakazanych substancji osobom niepełnoletnim i dobrze radzą sobie w sytuacji odmowy ich sprzedaży.

Podsumowanie

Badanie przeprowadzone na terenie gminy Pobiedziska miało na celu zdiagnozowanie oraz określenie głównych problemów występujących wśród społeczności lokalnej. Bezpośrednim rezultatem przeprowadzonej diagnozy jest niniejszy raport, stanowiący podstawę do zaplanowania oraz zrealizowania przez władze lokalne konkretnych oddziaływań, które będą miały na celu stopniową eliminację zagrożeń i problemów występujących na terenie gminy. Wstępne określenie rozmiaru skali zjawiska przemocy, narkomanii oraz alkoholizmu pozwoli na odpowiednie wprowadzenie działań profilaktycznych. Należy pamiętać, że grupą wysokiego ryzyka są przede wszystkim dzieci i młodzież. Wiele badań naukowych wskazuje na fakt, iż to dom rodzinny jest czynnikiem decydującym o dalszym rozwoju osobowościowym i światopoglądowym nastolatka. Komunikaty medialne oraz wpływ rówieśników mogą w wielu przypadkach negatywnie oddziaływać na nieustannie kształtującą się osobowość młodego człowieka, a to z kolei będzie przejawiać się w ryzykownych zachowaniach nastolatków. Władze lokalne powinny w sposób szczególny zadbać o małych dzieci pochodzących ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. W związku z tym ważne jest, aby szkoła również była miejscem, które przyczyni się do budowy systemu wartości młodego człowieka oraz ostrzeże i poinformuje go o konsekwencjach wynikających z podejmowania ryzykownych działań. Powyższe wnioski opisujące tendencję w dynamice zagrożeń lokalnych, wskazują na umiarkowany stopień występowania danych problemów społecznych na terenie gminy Pobiedziska. Pomimo to, władze lokalne powinny podjąć wszelkie działania, które nie dopuszczą do pogłębiania się zjawisk marginalizacji, wykluczenia oraz patologii społecznych na terenie ich gminy.